

เครื่อง่ายสานพลังสู่ภาวะวิเศษ

โดย

พระศรีสมโพธิ (วรัญญู สอนขุน)

ชลวิทย์ เจียรจิตต์

ภูเบศ วณิชชานนท์

และชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์

โครงการเสริมสร้างสู่ภาวะและเครื่อง่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บริการวิชาการ และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
“หมู่บ้านรักษาศีล5”

เครื่อง่ายสาหนพลึงสูงทาวะวิติพุทธ

ที่ปรึกษา

พระพรหมเสนาบดี

กรรมการมหาเถรสมาคม ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค 7
และประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล 5”

พระเทพสาสนาภิบาล

รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม และรองประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล 5”

พระเทพเวที, ศส.ดร.

ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค 6
และรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปวรเมธี, ศส.ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, ศส.ดร.

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงานด้านวิชาการ

นางสุพัตรา พันธุ์อำนวย

นักบริหารแผนงานชำนาญการพิเศษ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

คณะทำงานโครงการ

พระมหาสุรศักดิ์ ปุจฉุตเสนโณ, พศ.ดร.

พระมหาสรวิชฌ นริสสุโร

พศ.ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน

พศ.ดร. แม่ชีกฤษณา รักชาโณ

นางสาวนัชชา ทากุดเรือ

นายณนทปวีร์ ศรีเทพ

นางสาวกณภัทร ไตรพรพัฒนา

นางสาวนันท์กมล ฌ ทอแป้น

ISBN: 978-616-300-625-7

ปีที่พิมพ์: กุมภาพันธ์ 2563

จำนวนที่พิมพ์: พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 500 เล่ม

ศิลปิน: พีริช อาชามาส

จัดพิมพ์โดย

โครงการเสริมสร้างสุขภาพและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

และสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

พิมพ์ที่

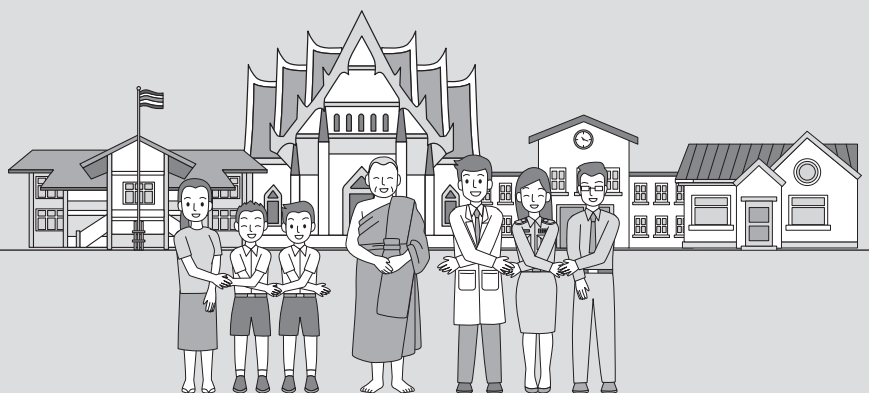
นิติธรรมการพิมพ์

76/251-3 หมู่ที่ 15 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

โทรศัพท์: 02 403 4567, 02 449 2525 E-mail: niti2512@hotmail.com

เครือข่ายสหพลังสู่ภาวะวิถีพุทธ

— คำพิชัย —

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นโครงการที่ตั้งมั่นจะสนองงานมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างให้เกิดการพัฒนาสุขภาวะองค์กรวมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย อีกทั้งยังตั้งเป้าหมายที่จะส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชนทั่วประเทศ ด้วยการนี้ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ให้ดำเนินการศึกษาวิจัยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ จึงเป็นกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับพันธกิจที่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาเครือข่ายเช่นกัน

ภายใต้การดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ได้สร้างให้เกิดกิจกรรมระดับชุมชนและการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาครัฐและภาควิชาการที่สำคัญ จนสามารถถอดบทเรียนเป็นหนังสือเครือข่ายสานพลังสุขภาวะวิถีพุทธ ซึ่งจะได้เผยแพร่เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสร้างเครือข่ายในการลดปัจจัยเสี่ยงหลัก คือการลดอัตราการสูบบุหรี่และการลดอัตราการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ให้ลดน้อยลงได้ จึงขออนุโมทนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานครั้งนี้ อาทิ

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพ และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่ได้ร่วมพัฒนากิจกรรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกับโครงการหมู่บ้าน
รักษาศีล 5 ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปสู่คณะสงฆ์ได้ต่อไป

จึงขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โปรด
อำนวยการให้บังเกิดผลและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนและ
พัฒนาเอกสารครั้งนี้ จะมีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง มีกำลังกายและ
กำลังใจที่จะดำเนินกิจกรรมที่ช่วยพัฒนา ให้เกิดความเจริญ ความมั่นคง
สถาพรให้กับพระพุทธศาสนาและสังคมไทยตลอดกาลนานเทอญฯ

(พระพรหมเสนาบดี)

กรรมการมหาเถรสมาคม

ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค 7

ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์
โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”

— คำนำ —

หนังสือถอดบทเรียน “เครือข่ายสานพลังสุขภาวะวิถีพุทธ” เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาควิชาเครือข่ายทั้งองค์กรคณะสงฆ์และองค์กรวิชาการ โดยการสนับสนุนของสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) การดำเนินงานครั้งนี้มีผลผลิตที่เป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อร่วมสร้างความเข้าใจ ในการขับเคลื่อนเครือข่ายสุขภาวะวิถีพุทธต้นแบบในหลายพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาชุดความรู้และคู่มือการขับเคลื่อน เพื่อเสนอเป็นแนวทางความร่วมมือเชิงนโยบายให้กับคณะสงฆ์ร่วมด้วย

จะเห็นได้ว่า พื้นที่การดำเนินงานแต่ละแห่งจะมีรูปแบบการทำงาน เครือข่ายการทำงาน และแนวทางการพัฒนากิจกรรมในอนาคตระดับพื้นที่ที่แตกต่างกันตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรมกัน ดังนั้นจึงมีการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบ 12 แห่ง มาสรุปบทเรียนพอสังเขปเพื่อเป็นกรณีศึกษาให้สำหรับเครือข่ายที่ต้องการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงหลัก โดยใช้หลักพุทธธรรมร่วมประสานการทำงานด้วยต่อไป ในนามของบรรณาธิการร่วมทุกคน ขอขอบคุณในความเสียสละของคณะนักวิจัย คณะสงฆ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายรูป/คน ที่สนับสนุนให้เอกสารถอดบทเรียนนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อีกทั้งต้องขอขอบพระคุณผู้บริหารและผู้ประสานงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ตลอดจนภาควิชาเครือข่ายทางวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ร่วมผลักดันให้การถอดบทเรียนครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

คณะผู้แต่ง
กุมภาพันธ์ 2563

— สารบัญ —

บทที่ 2

หน้า 18

หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้าง
การลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ

บทที่ 4

หน้า 50

การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่ต้นแบบบทพระวินัยออก

บทที่ 6

หน้า 82

การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่ต้นแบบบทพระวินัย

หน้า 10

บทที่ 1

ควาหน้า: ที่หาของการ
ทอดบทเรียนเครื่องมือสาหนพลั

หน้า 30

บทที่ 3

การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่ต้นแบบบทพระวินัย

หน้า 60

บทที่ 5

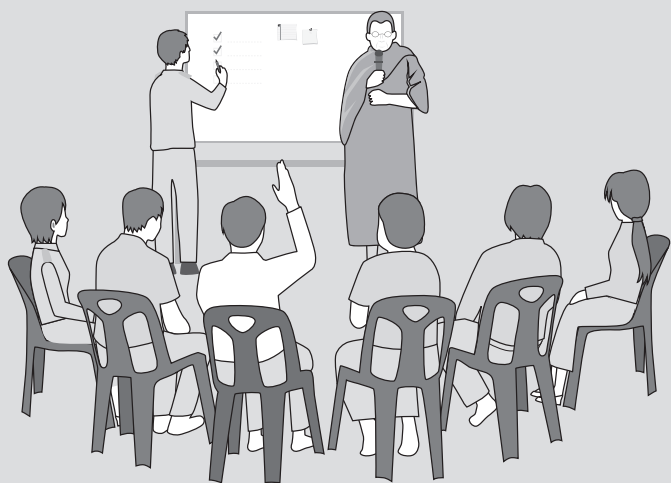
การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่ต้นแบบบทพระวินัย

หน้า 96

บทที่ 7

เครื่องมือสาหนพลัเพื่อลด
ปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

== หน่วยที่ 1 ==

ควาหน้า:
ที่หาองการตอตบหนีเรียน
เครื่อง่ายสานพลัว

บทที่ 1 ความนำ: ที่มาของการถอดบทเรียนเครือข่าย สาขพลวั

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ เกิดขึ้นจากความตั้งใจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสุขภาวะในมิติของการลดปัจจัยเสี่ยงหลักที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริโภคบุหรืและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กระบวนการสำคัญที่โครงการฯ ให้ความสนใจคือ การยกระดับกระบวนการและกิจกรรมการพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาด้านการส่งเสริมสุขภาวะและการลดปัจจัยเสี่ยง ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมควบคุมและลดปัจจัยเสี่ยงหลักร่วมกับโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”

ในระยะที่ผ่านมา ผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์¹ ในปี พ.ศ. 2560 พบว่า จากจำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 55.9 ล้านคน มีผู้ที่สูบบุหรื จำนวน 10.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.1 และมีจำนวนผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประมาณ 15.9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.4 อัตราของการบริโภคทั้งยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีอัตราการลดลงตลอด ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เริ่มมีอัตราคงที่และลดลงไม่มากนัก การขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งเน้นการลดการบริโภค

¹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรืและการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: พิมพ์การพิมพ์ จำกัด.

ยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการเพิ่มทางเลือกให้กับการจัดการปัญหาดังกล่าว การขับเคลื่อนกิจกรรมโดยใช้หลักธรรมหรือสถาบันพระพุทธศาสนา ที่ถือเป็นสถาบันทางศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน อาจเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้การลดปัจจัยเสี่ยงหลักมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ในเชิงรูปธรรมได้มากยิ่งขึ้น โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการมุ่งเน้นการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ที่จะสามารถบูรณาการเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภาคีในสังคมภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยกระดับการลดปัจจัยทางสุขภาพได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จึงมุ่งเน้นการทำงานที่สามารถเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์และนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลักของการดำเนินงานดังนี้

- ความสอดคล้องกับเป้าหมายเฉพาะของเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

- (1) ลดอัตราการสูบบุหรี่
- (2) ลดอัตราการดื่มสุรา
- (3) เพิ่มสัดส่วนคนที่มีจิตใจสุขในการดำรงชีวิต
- (4) เพิ่มชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง

- ความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

- (1) โครงการยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล 5
- (2) โครงการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย
- (3) โครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม

- ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(1) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมให้มีคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

(2) ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนางานบริการวิชาการแก่สังคมให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ

(3) ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนางานส่งเสริมพระพุทธศาสนาและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

การขับเคลื่อนงานของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

2) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะทางสังคมโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

3) เพื่อสนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และโครงการสวนมนต์ข้ามปีของคณะสงฆ์ไทย

4) เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาวะโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

จากการพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงโดยการนำหลักคิดทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการการสนับสนุนให้เกิดโครงการพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการเสริมสร้าง

สุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการ ตลอดจนรูปแบบของการเสริมสร้าง สุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการ สูบบุหรี่ ได้พัฒนาให้เกิด “คู่มือการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนว พระพุทธศาสนา” ที่เป็นชุดความรู้แนวทางการทำงานให้กับคณะสงฆ์และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงสู่สังคม โดยนำเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องของปัจจัยเสี่ยง วิธีการลดปัจจัยเสี่ยงโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็น เครื่องมือ พัฒนาการในการขับเคลื่อนงานเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงของสถาบัน ทางศาสนาและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพื้นที่ เครือข่าย และชุมชน ต้นแบบที่สามารถ ลด ละ เลิก จากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน ตลอดจน การบรรจุพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผลิตภัณฑ์ยาสูบ

สำหรับการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะทางสังคมโดยใช้หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาและการสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้าน รักษาศีล 5” โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลด ปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มีส่วนสำคัญในการเข้าไปพัฒนากิจกรรม การขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อรณรงค์การ ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ โดยรูปแบบของการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อจัดการกับปัญหาสุรา และบุหรี่ในพื้นที่การดำเนินโครงการ มีลักษณะของกิจกรรมที่แตกต่างกัน ออกไปตามปัญหาที่พบในแต่ละพื้นที่ อาทิ การจัดประชุมเครือข่าย ประชาชนในชุมชน เพื่อรับฟังผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสุราและบุหรี่ใน พื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการปัญหาดังกล่าว ทั้งการเริ่ม รณรงค์ให้งานประเพณีภายในชุมชนงดเว้นการจัดเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

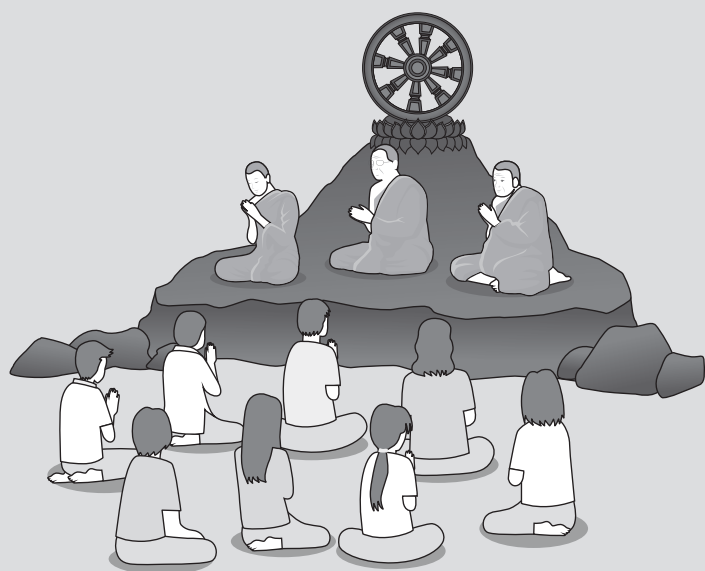
การสร้างความรู้ให้กับคณะสงฆ์ในเรื่องของการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ในเรื่องของการมีเครื่องหมายเขตปลอดบุหรี่ติดแสดงไว้ให้เห็นโดยชัดเจนว่าเป็นเขตปลอดบุหรี่ เป็นต้น

สำหรับการสนับสนุนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เกิดกิจกรรมในรูปแบบของการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนต้นแบบ ด้านการจัดการปัญหาปัจจัยเสี่ยงหลัก หรือการต่อยอดการดำเนินงานของหมู่บ้านที่เคยได้รับรางวัลจากคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ให้มีกิจกรรมและการดำเนินงานที่สร้างเสริมให้สภาพแวดล้อมของชุมชนมีสุขภาวะที่ดี และสามารถลดปัญหาสุราและบุหรี่ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้กลไกสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การสร้างเครือข่ายสุขภาวะสำหรับความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ตลอดระยะเวลาการขับเคลื่อนโครงการคณะทำงานในพื้นที่ 24 จังหวัด มีความจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการทำงาน สุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการในระดับพื้นที่ให้เกิดขึ้น โดยรูปแบบของเครือข่ายที่เกิดขึ้น มักจะเป็นรูปแบบของการสนับสนุนการทำงานร่วมกันทั้งใน ส่วนของการแลกเปลี่ยนวิทยากรสำหรับการดำเนินกิจกรรม โดยกิจกรรมของคณะสงฆ์จะได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ที่เป็นผู้สนับสนุนสื่อรณรงค์และวิทยากรและการบรรยายให้/ถวายความรู้แก่เยาวชนและพระภิกษุสงฆ์ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายภาคสาธารณสุข อาทิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีส่วนในการกำหนดและแนะนำพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมที่จะสามารถแก้ไขและจัดการปัญหาสุราและบุหรี่ได้ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน

ตลอดระยะเวลาของการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่นำร่องของโครงการฯ ทั้ง 24 จังหวัด พบว่าเครื่องมือสำคัญที่เป็นกลไกส่งเสริม

การดำเนินการร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ คือการสร้างความร่วมมือในลักษณะของเครือข่ายสานพลังสุขภาวะวิถีพุทธ ทั้งในรูปแบบของการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ โดยการจัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำบันทึกความร่วมมือ มีส่วนช่วยให้ภาคเครือข่ายจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคของการจัดการปัญหาสุราและบุหรี่ในพื้นที่ และร่วมกันกำหนดบทบาทในการจัดการปัญหาดังกล่าวในรูปแบบของการบูรณาการทรัพยากรของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หนังสือ “เครือข่ายสานพลังสุขภาวะวิถีพุทธ” ได้นำเสนอบทเรียนและองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ขับเคลื่อนโดยคณะสงฆ์และคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทั้งในมิติของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการสานพลังเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ และจากการดำเนินโครงการใน 24 พื้นที่ทั่วประเทศ หนังสือฉบับนี้ได้คัดเลือกบทเรียนจากพื้นที่ดังกล่าว เพื่อนำมาเป็นต้นแบบของการดำเนินกิจกรรมและการสร้างเครือข่ายสานพลังสุขภาวะวิถีพุทธในอนาคต จำนวน 12 พื้นที่ต้นแบบ ประกอบด้วย (1) จังหวัดลำพูน (2) จังหวัดตาก (3) จังหวัดลำปาง (4) จังหวัดเพชรบูรณ์ (5) จังหวัดขอนแก่น (6) จังหวัดหนองคาย (7) จังหวัดนนทบุรี (8) จังหวัดลพบุรี (9) จังหวัดสระบุรี (10) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (11) จังหวัดระนอง และ (12) จังหวัดปัตตานี โดยนำเสนอรูปแบบการทำงาน ผลที่ได้รับจากการขับเคลื่อนในพื้นที่ และการบูรณาการกิจกรรมเข้ากับงานของคณะสงฆ์และหน่วยงานด้านสาธารณสุข ที่จะเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่สำคัญในการจัดการปัญหาปัจจัยเสี่ยงหลักร่วมกันในอนาคตต่อไป

===== บทที่ 2 =====

หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้าง
การลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ

=====

บทที่ 2 หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ

2.1 การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างการลดปัจจัยเสี่ยงหลัก

สำหรับการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นฐานความรู้สำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายสามารถใช้ขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพด้วย ทั้งนี้หากพิจารณาจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อการศึกษาและวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนาถือเป็นองค์กรภายใต้โครงสร้างทางสังคม ที่สามารถสนับสนุนกลไกการสร้างสังคมสุขภาวะให้เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า มีหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ไปสู่การสร้างการเรียนรู้เพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพได้ดังนี้

(1) หลักhiriและโอตตปปะ เป็นหลักพุทธธรรมที่พยายามสอนให้เห็นความสำคัญของการอายุที่จะทำสิ่งไม่ดี และการเกรงกลัวที่จะกระทำการไม่ดีหรือทำบาปก็ได้ หากกล่าวอีกนัยหนึ่งการคำนึงถึงหลักhiriและโอตตปปะช่วยให้เราสามารถนึกถึงผลของการกระทำที่ไม่ดีของตนเอง ที่อาจส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง เช่น การปล่อยควันพิษจากบุหรี่ การขาดสติจากภายหลังการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เป็นต้น ดังนั้นหากสามารถสร้างการเรียนรู้ให้ผู้คนในสังคมเห็นความสำคัญของการเข้าใจที่จะปฏิบัติบนพื้นฐานของความดีก็จะช่วยให้เห็นว่า หากสิ่งใดไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ไม่เป็นประโยชน์ต่อคนรอบข้าง หรือบางครั้งหากเรารับเอาสารจากบุหรี่หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เข้าสู่ร่างกาย จะนำมาซึ่งการไม่สามารถควบคุมสติให้อยู่กับตนเองได้

(2) **หลักสัมมาวายามะ** เป็นหนึ่งในอริยมรรค 8 ประการที่แสดงให้เห็นถึงความเพียรที่จะประกอบจิตใจให้เข้มแข็ง เพื่อให้ห่างไกลจากสิ่งที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม การแสดงว่ามีสัมมาวายามะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความอดุสาหะที่จะตั้งใจทำภารกิจให้สำเร็จ บนพื้นฐานของการปฏิบัติตามหลักการที่สังคมยอมรับและถูกต้องตามจริยธรรมภายในสังคม ดังนั้นการยึดมั่นในหลักสัมมาวายามะ จะช่วยให้มีความตั้งใจและพยายามที่จะทำความดี รู้จักการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นการตระหนักถึงหลักสัมมาวายามะเสมอ จะช่วยให้สามารถเห็นถึงประโยชน์ เห็นความเพียรในการรู้จักห่างไกลจากอบายมุขประเภทต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังเป็นหลักการสำคัญที่ช่วยให้รักษาตนเองให้เป็นผู้ทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

(3) **หลักสติสัมปชัญญะ** เป็นหลักพุทธธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของเบญจธรรมหรือกัลยาณธรรม แปลว่าธรรมอันงาม 5 ประการได้แก่ เมตตาการุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ และสติสัมปชัญญะ ทั้งนี้เมื่อเริ่มต้นพิจารณาจากความหมายจะเห็นได้ว่าสติสัมปชัญญะ แปลว่าความรู้ตัวอย่างมีสติรอบคอบ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าความไม่ประมาท การมีสติจึงแสดงให้เห็นความสามารถในการที่จะไตร่ตรอง และแสดงออกถึงการเลือกสิ่งที่ชอบได้อย่างถูกต้อง การควบคุมให้ตนเองสามารถเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ จึงถือเป็นการแสดงเห็นถึงการมีสติสัมปชัญญะลักษณะหนึ่ง ดังนั้นผู้ที่สามารถระลึกถึงและถือครองสติสัมปชัญญะได้อย่างต่อเนื่องมั่นคง จะสามารถควบคุมความประพฤติของตนเองได้เหมาะสม เข้าใจความสำคัญของการที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีต่อร่างกาย รวมทั้งยอมรับที่จะเรียนรู้โทษภัยของอบายมุขประเภทใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

(4) **หลักขรवासธรรม 4** ซึ่งประกอบด้วยสัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (ความข่มใจ) ขันติ (ความอดทน) และจาคะ (ความเสียสละ) รวมกัน

หมายถึงธรรมที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนให้ใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งส่วนหนึ่งคือการครองตนอย่างเข้าใจความเป็นไปของสากล จึงมีส่วนช่วยให้การยึดถือหลักฆราวาสธรรม 4 สามารถเป็นเครื่องคอยเตือนจิตใจให้คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และการอยู่ร่วมกับคนอื่นโดยไม่เบียดเบียน ดังนั้นการแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้เห็นพ้องกับความเป็นปกติสุขของสังคมโดยรวม อาจแสดงออกได้ด้วยการลดกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือสร้างให้เกิดโทษทางสุขภาพกับคนรอบข้าง เช่น การสูบบุหรี่และต้องปล่อยควันออกมารบกวนผู้อื่น หรือการอาจเสียสติจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมที่มีความเป็นพื้นฐานและสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสามัญธรรมตาแห่งการทำความดีอีกหลักการหนึ่งคือ

(5) หลักเบญจศีล ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเข้าใจความเป็นปกติสุขแห่งชีวิตหรือเข้าใจที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นปกติ เมื่อพิจารณาเบญจศีลในมิติแห่งหลักพุทธธรรม จะประกอบด้วย ประการที่หนึ่ง ปาณาติปาตา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์) ศีลนี้ขาดได้ด้วยเหตุสัตว์นั้นมีชีวิต รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต มีเจตนาจะฆ่า พยายามฆ่า และสัตว์นั้นตายเพราะถูกฆ่า ประการที่สอง อทินนาทานา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้) ศีลนี้ขาดได้ด้วยเหตุของนั้นเจ้าของหวงแหน รู้ว่าของนั้นเจ้าของหวงแหน ตั้งใจโมย และได้ของนั้นมาด้วยความพยายาม ประการที่สาม กาเมสุ มิจฉาราร เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม) ศีลนี้ขาดได้ด้วยมีจิตคิดที่จะเสพในวัตถุอันไม่ควรถึงนั้น มีความพยายามในอันเสพ และร่วมสังวาสกัน ประการที่สี่ มุสาวาทา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ) ศีลนี้ขาดได้ด้วยเหตุเรื่องไม่จริง เจตนาพูดเรื่อนั้น พูดหรือแสดงออกไป และผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น

และประการที่ห้า สุราเมรัยมีชชปมาทฐฐานา เวมณิ (เจตนางดเว้นจากการเสพของมีนเมาคือสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท) ศิลปินขาดไม่ได้ด้วยเหตุของนั้นเป็นของมีนเมา มีเจตนาหรือความพยายามจะดื่มน้ำเมานั้น และน้ำเมานั้นร่วงลงคอ ในสิลสูตร² พระพุทธเจ้าแสดงอานิสงส์แห่งศีลสมบัติของผู้มีศีลไว้ว่า บุคคลผู้มีศีล ย่อมมีโรคภัยทุกข์มาก ด้วยมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ กิตติศัพท์อันงามย่อมขจรไป เข้าไปกลุ่มชนโดยอ้อมแก่ลัวกล้าย่อมไม่หลงลืมสติตาย และหลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ดังนั้น ศีล 5 จึงเป็นข้อกำหนดขั้นพื้นฐานสำหรับชาวพุทธในการควบคุมกาย วาจา ให้เรียบร้อย เว้นจากการล่วงละเมิดกัน เมื่อรักษาศีล 5 ได้เคร่งครัด สังคมย่อมเกิดระเบียบวินัย ศีลนี้ช่วยพัฒนาพฤติกรรมและคุณภาพทางใจของผู้ปฏิบัติให้มีคุณธรรม นอกจากนี้ อานิสงส์ของการรักษาศีลทำให้ผู้ปฏิบัติประทับใจกับสิ่งที่น่าพอใจที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตในปัจจุบัน และในเบื้องหน้า เพราะศีลย่อมคุ้มครองผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดไปในที่ชั่ว เป็นฐานรองรับคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้นไป และช่วยส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงความดี และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

สรุปว่า องค์ความรู้ได้จากการศึกษาเรื่องการดื่มสุราและการสูบบุหรี่ คือ (1) สถานการณ์การดื่มสุราและการสูบบุหรี่ในปัจจุบัน มีความเสี่ยงต่อการเพิ่มจำนวนผู้เสพหน้าใหม่ที่เป็นเยาวชน (2) ปัจจัยเสี่ยงต่อการติดสุราและบุหรี่ เป็นค่านิยมที่สังคมไทยยอมรับได้และเคยชินต่อพฤติกรรม การดื่มการสูบของกลุ่มเสี่ยง (3) ปัญหาที่เกิดจากการดื่มสุราและการสูบบุหรี่ ส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านรายจ่ายเพื่อดูแลผู้ป่วย ซึ่งเป็นเหตุให้สังคมไม่เข้มแข็ง และบั่นทอนสุขภาพกายและใจของผู้บริโภค (4) การลดละเลิกการดื่มสุราและการสูบบุหรี่ด้วยหลักพุทธธรรม ช่วยแก้ไขปัญหาล้วนบุคคล

² อง.ปญจก. (ไทย) 22/213/256

ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคม ได้แก่ หลักทรีและโอตตัปปะ เป็นหลักธรรมที่ป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำความผิด โดยให้ทบทวนความคิดก่อนลงมือทำอะไรใด ๆ หลักสัมมาวายามะ เป็นความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งดี ๆ ให้สำเร็จด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ เข้มแข็ง และเอาใจใส่ หลักเบญจศีล เป็นข้อกำหนดเพื่อให้สังคมมีระเบียบ พัฒนาพฤติกรรมและคุณภาพทางใจของผู้ปฏิบัติให้มีคุณธรรม หลักความไม่ประมาท เป็นที่ตั้งของสติสัมปชัญญะ คือรักษาจิตด้วยสติที่ไม่หวาดกลัวต่อสิ่งใด ทำให้การยึดมั่นในตัวตนที่เป็นอกุศลลดลง หลักสติสัมปชัญญะ เป็นการควบคุมตนเองทั้งภายในและภายนอกจนหยุดอบายมุขได้ และหลักขันติ เป็นความอดทนอดกลั้นเพื่อปรับเปลี่ยนตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ให้ปลอดภัยจากอบายมุขต่าง ๆ และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

แผนภาพสรุป การศึกษาหลักพุทธธรรม เพื่อการเสริมสร้างการลดปัจจัยเสี่ยงหลัก

1

ศีล

การเข้าใจโทษของการสูบบุหรี่ และดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งตระหนักได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ

2

สมาธิ

การแสดงผลพฤติกรรมเห็นว่าสามารถควบคุมสติและการแสดงออกให้ห่างไกลจาก บุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอบายมุข รวมทั้งตั้งมั่นที่จะเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมสุขภาพดีโดยอาจเริ่มต้นจากตนเอง

3

ปัญญา

การมีสัมปชัญญะมั่นคงในการประพฤติครองตนไม่ให้อยู่เกี่ยวกับ บุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอบายมุข รวมทั้งสามารถสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการสร้างสุขภาพะบบพื้นฐานของการยอมรับความแตกต่างทางความคิด

2.2 กระบวนการเสริมสร้างสภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านองค์ความรู้เรื่องการดื่มสุราและเมรัยใน คัมภีร์พระพุทธศาสนา ในทางการแพทย์ กระบวนการเสริมสร้างสภาวะ องค์รวมแนวพุทธ ซึ่งสะท้อนได้ชัดเจนว่าการดื่มสุราและเมรัย การสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นหน่วยนับว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ดื่มหรือผู้เสพ/สูบ ตกอยู่ในความประมาท ในทางพระพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นโทษอย่างชัดเจน คือทำให้เสียทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมเป็นที่สมสร้างของโรคนานา ชนิด เสียชื่อเสียง ไม่รู้จักกาย ชาติปัญญารู้ผิดชอบชั่วดีและกลับส่งเสริมให้ ทำความชั่วที่รุนแรงยิ่งขึ้น สามารถเปลี่ยนนิสัยอ่อนแอให้แข็งแกร่ง ไม่รู้จัก ละอายในพฤติกรรมของตน เป็นฐานแห่งการทำลายศีลธรรมดั้งเดิมอื่น ๆ ในพระสูตรและในหลักฐานอื่น ๆ ได้ชี้ชัดว่าการดื่มสุราและเมรัยนั้นมีโทษ ประจักษ์ เช่น สามารถจะเป็นอาชญากรเช่นฆ่าคนอื่นได้หรือปล้นชิงผู้อื่นได้ สามารถจะลักทรัพย์ ประพฤติล่วงละเมิดทางเพศ พุดเท็จก็ได้ จึงเชื่อว่าตก อยู่ในความประมาทโดยสมบูรณ์

ขณะเดียวกันก็ได้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดจากการ ลด ละ เลิก จากการดื่มสุราและเมรัยไว้อย่างเป็นจริง ตั้งแต่ทำให้บุคคลนั้นสามารถทำ กิจหรือหน้าที่ ไม่ละเลยหลงลืมหน้าที่ในทุกขณะ ไม่ทำให้อึดติเลวร้าย ไม่ทำให้ปัจจุบันและอนาคตผิดพลาด เพราะเป็นผู้มีสติมั่นคง ไม่เป็นบ้าใบ้ ไม่โง่โง่เมา ไม่ประมาท ฯลฯ รวมถึงมีพฤติกรรมที่ดีเป็นไปในทางกุศล เช่น มีกตัญญูและกตเวที เสียสละ มีศีล ซื่อตรง มีหิริและโอตตปปะ มีความ เห็นตรง (สัมมาทิฐิ) รู้ลาดในสิ่งที่เป็ประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์

สำหรับแนวคิดอื่นที่จะเสริมสร้างหรือสนับสนุนให้เกิดการสร้างพลัง ในตนเองเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมอยู่ด้วย เช่น การเรียนรู้ทางปัญญาสังคม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัว สิ่งที่มีอิทธิพล แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับ

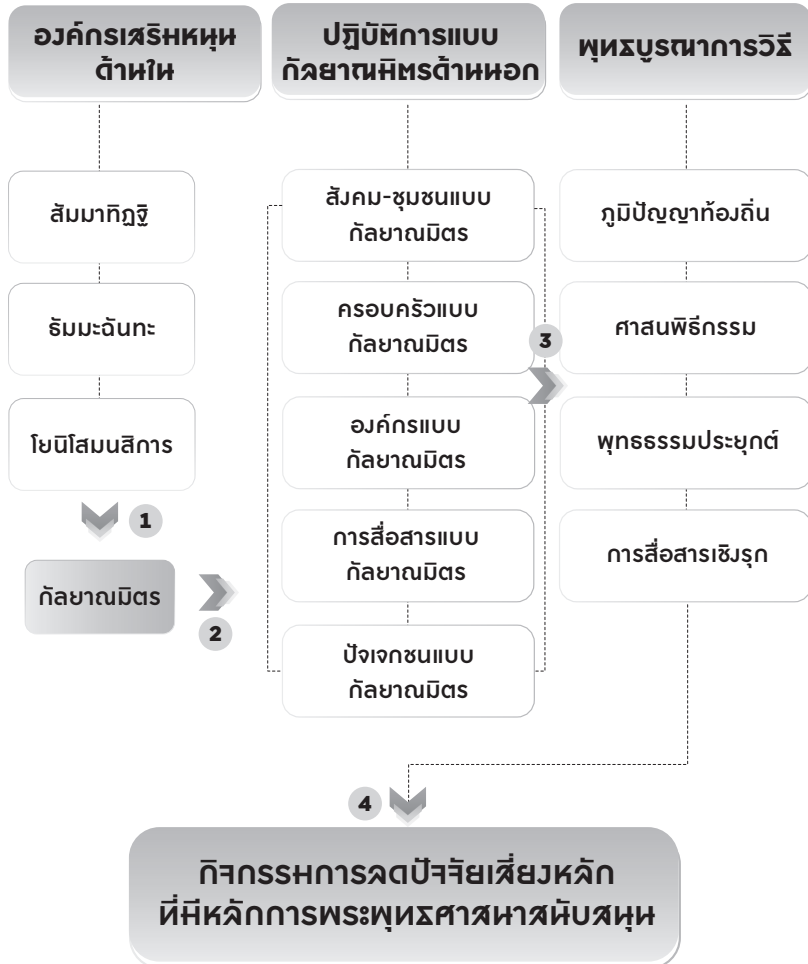
หลักคิดทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถควบคุมบังคับตนเอง การใช้ความคิดและการเตือนตนเอง (Self-Statements) เช่น โดยวิธีการตั้งเป้าหมาย วางแผน รอคอยผลลัพธ์เป็นรางวัล เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ ที่สามารถเข้าใจอารมณ์ของตน ควบคุมอารมณ์ สร้างแรงจูงใจ และการรับรู้ถึงสมรรถนะของตนเอง เช่น กระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของแบนดูรา (Bandura) เรื่องการรับรู้สภาวะด้านร่างกายและอารมณ์ (physiological and affective states) ที่จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้สมรรถนะแห่งตน หากตนมีร่างกายที่แข็งแรงหรือมีความรู้สึกสุขสบายทางกาย การรับรู้นี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลรู้สึกเชื่อมั่นในสมรรถนะแห่งตน หรือหากรับรู้สภาวะทางอารมณ์ทางบวก เช่น การรู้สึกมีความสุข มีความพึงพอใจ ความรู้สึกมีความสุข ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จะทำให้การรับรู้สมรรถนะแห่งตนเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามกัน หากมีร่างกายที่ไม่พร้อม มีอาการเจ็บป่วย และมีสภาวะอารมณ์ในด้านลบ เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล ความกลัว ก็จะทำให้การรับรู้สมรรถนะแห่งตนลดลง การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในเชิงบวก จึงควรได้รับการสนับสนุน ปัจจัยและเงื่อนไขเหล่านี้ล้วนส่งผลถึงความพร้อมและไม่พร้อมของบุคคลที่จะ ลด ละ เลิก จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ เมื่อทบทวนรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีกระบวนการสำคัญในการลดปัจจัยเสี่ยงจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ คือการใช้วิธีการเจริญสมาธิภาวนา การสร้างการตระหนักรู้เชิงกระบวนการวิจัยโดยที่ผู้เข้ารับการบำบัดจะเป็นผู้สามารถพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเอง

สำหรับแนวทางป้องกันแก้ไขนั้น พระพุทธศาสนาได้นำเสนอชุดคุณธรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านในด้วยคุณธรรมสำคัญ ๆ โดยเริ่มจากการที่บุคคลนั้นควรมีจุดตั้งต้นที่ถูกต้องเสียก่อน ซึ่งในที่นี้คือ

การมีความคิดเห็นที่ถูกต้อง เห็นถึงโทษภัยจากสุรา-บุหรือย่างชัดเจน ไม่ว่าจะโทษภัยที่จะเกิดกับตนเอง คนรอบข้าง หรือสังคมรอบตัว และพร้อมจะสร้างพลังใจ สร้างฉันทะในตนจนบรรลุเป้าหมาย ไม่เกิดการท้อแท้ละทิ้งระหว่างทาง โดยคิดใคร่ครวญไตร่ตรองอย่างรอบคอบ คิดเห็นคุณเห็นโทษในสุรา-บุหรื ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ นอกจากจะอาศัย “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” แล้ว ยังอาศัยชุมชน สังคม ครอบครัว องค์กร รวมถึงการสื่อสารรับรู้ในรูปแบบของความเป็นกัลยาณมิตร โดยที่กัลยาณมิตรจะมีวิธีเสนอแนะและลงมือทำตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้วัดเป็นฐานคืออาศัยพระสงฆ์ผู้นำ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา ความเคารพเชื่อถือ หรือการใช้พิธีกรรมประกอบ นอกจากนี้ยังอาศัยวิธีการอื่น ๆ ประกอบ เช่น องค์กรที่ร่วมรณรงค์สื่อสารสร้างความตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง การทำโครงการผลักดันให้เกิดการลด ละ เลิก เช่น โครงการของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ลดปัจจัยเสี่ยงจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่

ดังนั้น ในการพิจารณาว่าอะไรคือเงื่อนไขหรือปัจจัยสำคัญในการลดปัจจัยเสี่ยงและดำเนินการอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายนั้น คำตอบจากงานวิจัยนี้จึงเริ่มจากจุดตั้งต้นก่อน คือ (1) คุณธรรมเสริมหนุนด้านใน (2) บุคคล/องค์กร/ชุมชนแบบกัลยาณมิตร (3) กระบวนการดำเนินการที่ผนวกประสานแบบพุทธบูรณาการวิธี ดังแผนภาพต่อไปนี้

กระบวนการเสริมสร้างสุขภาพ ในการลดปัจจัยเสี่ยงหลัก

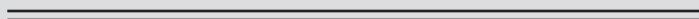

จังหวัดลำพูน
จังหวัดตาก
จังหวัดลำปาง
จังหวัดแพร่

===== บทที่ 3 =====

การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่แม่แบบบึงเกลือ

บทที่ 3 การดำเนินกิจกรรมพื้นที่ต้นแบบหนเหนือ

3.1 จังหวัดลำพูน

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดลำพูนใช้กระบวนการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งเน้น การพัฒนาประชาชน พระสงฆ์ และหน่วยงานราชการใน 8 อำเภอ โดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วคือ 1) ชุมชนบ้านวังไฮ ตำบลเวียงยอง อำเภอเมืองลำพูน 2) ชุมชนบ้านสันกำแพง ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง 3) ชุมชนบ้านหล่ายแก้ว ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง 4) ชุมชนบ้านท่าสบเมย ตำบลทาชุมเงิน อำเภอแม่ทา 5) บ้านห้วยห้าง ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง 6) ชุมชนบ้านดงหลวง ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง 7) ชุมชนบ้านสันกอแงะ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ 8) ชุมชนบ้านพระธาตุห้าดวง ตำบลลี อำเภอลี้ ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

3.1.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดลำพูน

สำหรับการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายในจังหวัดลำพูน ได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และหน่วยงานในพื้นที่ โดยมีการจัดกิจกรรมดังนี้

1) พิธีลงนาม บันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย ภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง เชิงพุทธบูรณาการ สำหรับการดำเนินงานพิธีลงนามมีการจัดงานขึ้น เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สงฆ์ลำพูน มีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา องค์ความรู้ เครือข่าย และนโยบายในการพัฒนาการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธ บูรณาการและเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธ สำหรับการจัดกิจกรรมมีลักษณะ เป็นการลงนามเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ องค์กรในพื้นที่ หน่วยงานในพื้นที่ และชุมชน โดยมีความคาดหวังในการดำเนินงานเพื่อสร้าง ศูนย์กลางการดำเนินงานที่เข้มแข็งในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อ ลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มีลักษณะเป็นการสร้างเครือข่ายที่มี คณะสงฆ์เป็นเสาหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างการ พัฒนาเชิงบูรณาการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเป็นองค์ประกอบสำคัญ อีกทั้งมีการกำหนดชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน เพื่อ เสริมสร้างการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยง เชิงพุทธบูรณาการอย่างยั่งยืน

2) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการของศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะตามแนว พระพุทธศาสนา เพื่อ ลด ละ เลิก สุราและบุหรี่ จังหวัดลำพูน ภายใต้โครงการ สร้างเสริมสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธ บูรณาการ สำหรับการดำเนินงาน มีการจัดกิจกรรมเมื่อวันที่ 27 - 28 เมษายน พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์คือ เลือกชุมชนต้นแบบและยกระดับการทำงาน ของภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้ใน ประเด็นการส่งเสริมสุขภาวะและการจัดการปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่สำหรับ การดำเนินงานกิจกรรมมีการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบในการขับเคลื่อนกิจกรรม คือ ชุมชนบ้านป่าบุก ตำบลแม่แรง อำเภอลำปาง จังหวัดลำพูน อีกทั้งมีการ

ขับเคลื่อนงานในระดับชุมชนผ่านการสร้างแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ลด ละ เลิก สุรา และบุหรื ที่มีเป้าหมายคือตัวแทนของชุมชนในพื้นที่การดำเนินงาน 8 ชุมชน ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นเข้าร่วม ส่งผลให้สมาชิกของในแต่ละชุมชนนำ ความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา นำไปสู่การยกระดับชุมชนจน กลายเป็นชุมชน ลด ละ เลิก สุราและบุหรื และเป็นการสร้างเครือข่าย การดำเนินงานที่ขยายพื้นที่การดำเนินงานไปยังพื้นที่อื่นของจังหวัดลำพูน

3) ถอดบทเรียนการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 และการ เสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มีวัตถุประสงค์ในการดำเนิน งานเพื่อถอดบทเรียนและสรุปการดำเนินงานของโครงการนำไปสู่การสร้าง องค์ความรู้กลับคืนสู่ชุมชนและจังหวัดลำพูนสำหรับการดำเนินงานของ กิจกรรมมีการดำเนินการถอดบทเรียนในพื้นที่ดำเนินการใน 8 ชุมชนตาม ที่ได้กล่าวไปข้างต้น เพื่อให้เกิดการสังเคราะห์ความรู้จากการดำเนินงานใน กิจกรรมแรกและกิจกรรมที่สองนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ที่สามารถยก กระดับการดำเนินงานในอนาคตและขยายพื้นที่การดำเนินงาน เกิดการสร้าง เครือข่ายในจังหวัดลำพูนที่เป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

3.1.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

สำหรับการดำเนินการกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดลำพูน ส่งผลให้เกิดภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งที่มีพระสงฆ์เป็นแกนนำ โดยการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินงานของโครงการมีพันธกิจร่วมกันคือ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีโดยการสร้างการตระหนักรู้ถึงผลกระทบของบุหรีและสุรา และมีส่วนร่วมในการยกระดับการดำเนินงานเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากบุหรีและสุราในระดับนโยบาย

สำหรับการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีการกำหนดให้ ชุมชนบ้านป่าบุก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานการสร้างความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะ และลด ละ เลิก บุหรีและสุรา โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายและพระสังฆาธิการในจังหวัดในการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม อาทิ บุคลากรผู้มีความรู้ในการพัฒนาสุขภาวะ อุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในการขับเคลื่อนการลด ละ เลิก สุราและบุหรี เป็นต้น ภายหลังตัวแทนชุมชนเข้าร่วมการอบรมในพื้นที่ต้นแบบพบว่าชุมชนเป้าหมายในการดำเนินงาน 8 พื้นที่ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นมีพัฒนาการในการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีขึ้น กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนส่งผลให้เกิดการยกระดับการดำเนินงานภายในชุมชน เกิดการสร้างแนวทางในการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะอย่างบูรณาการในระดับนโยบายซึ่งแตกต่างกันไปตามภูมิหลังทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนที่เข้าร่วม นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่การเสริมสร้างสุขภาวะกลายเป็นวัฒนธรรมที่แต่ละชุมชนร่วมกันปฏิบัติ ทำให้ปัจจัยเสี่ยง อาทิ เหล้า บุหรี ที่มีการผูกติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนลดลงอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ ชุมชนบ้านพระธาตุห้าดวงตำบลลี่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ที่สถานการณ์ผู้ลด ละ เลิก

สุราและบุหรี เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีผู้เลิกบริโภคสุราคิดเป็นร้อยละ 65 ของประชากรทั้งหมด และมีวัฒนธรรมการบริโภคสุราที่เปลี่ยนไปจากแต่เดิมที่งานประเพณีต่างๆ ในพื้นที่จะมีการบริโภคสุรา ปัจจุบันงานประเพณีภายในพื้นที่ชุมชนบ้านพระธาตุห้าดวง มีลักษณะเป็นงานที่ไม่มีสุราและบุหรี ทั้งนี้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นจากการร่วมกันขับเคลื่อนการลด ละ เลิก สุราและบุหรี ในเชิงบูรณาการที่พระสงฆ์ หน่วยงานในพื้นที่ และชุมชน เข้าใจและตระหนักถึงโทษของการบริโภคสุราและบุหรีนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการอย่างยั่งยืน

3.1.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินกิจกรรม พิธีลงนาม บันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย ภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มีการร่วมกันจัดประชุมสัมมนาแนวทางการลดปัจจัยเสี่ยงบุหรีและสุราในพื้นที่จังหวัด โดยมีพระสังฆาธิการและหน่วยงานต่างๆ ภายในจังหวัดลำพูนเข้าร่วม เพื่อร่วมหารือในการขับเคลื่อนการสร้างแนวทางการลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากบุหรีและสุรา อีกทั้งร่วมกันหาแนวทางในการส่งเสริมสุขภาวะในพื้นที่ ด้วยมิติของที่ประชุมจึงเกิดการลงนามความร่วมมือของพระสังฆาธิการจังหวัดลำพูน และคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนกับหน่วยงานในพื้นที่ โดยมี พระเทพรัตนนายก เจ้าคณะจังหวัดลำพูนร่วมเป็นประธานในการลงนาม ทั้งนี้มีหน่วยงานที่เข้าร่วม ดังนี้

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
- 2) เครือข่ายหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล 5
- 3) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน
- 4) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน
- 5) กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน
- 6) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดลำพูน
- 7) องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
- 8) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน
- 9) สถาบันวิจัยหริภุญชัย
- 10) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

3.2 จังหวัดตาก

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดตากใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในพื้นที่ โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีพื้นที่การดำเนินการ จำนวน 9 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองตาก, อำเภอบ้านตาก, อำเภอสามเงา, อำเภอวังเจ้า, อำเภอแม่สอด, อำเภอพบพระ, อำเภออุ้มผาง, อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยาง โดยมีหลักการบรรจบ บ้าน วัด โรงเรียน เป็นต้นแบบในการบูรณาการองค์ความรู้ทางศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ ประกอบด้วยพระหม่วิหาร 4 และภววน 4 ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

3.2.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดตาก

สำหรับการดำเนินกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดตาก มีการจัดกิจกรรมผสมผสานเครือข่ายเพื่อบูรณาการองค์ความรู้พระพุทธศาสนาสมัยใหม่ โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการ เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ในการออกแบบกิจกรรม และจัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้พัฒนาความร่วมมือเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรมทางศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบ วิธีการ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดความเข้มแข็งในกระบวนการดำเนินงานและ

สร้างเครือข่ายในมิติต่างๆ และสามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ โดยเชื่อมโยงกระบวนการทำงานของเครือข่ายเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงหลัก ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยมีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายสุขภาพะเชิงพื้นที่ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยมีระยะเวลาการดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พิธีลงนาม MOU ความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยกับเครือข่ายในพื้นที่ ทั้ง 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเภา อำเภอวังเจ้า อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ อำเภออุ้มผาง อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยาง

2. กิจกรรมปิดทอมสร้างสรรค์ ดำเนินการจัดกิจกรรม โดยร่วมกันทาสีฟุตบอลสองฝั่งถนนในบริเวณโรงเรียนสามเงาวิทยาคม ตำบลสามเงา อำเภอสามเภา จังหวัดตาก

3. กิจกรรมธรรมะนำใจ ดำเนินการจัดกิจกรรม ณ โรงเรียนวังเจ้า วิทยาคม ตำบลเชียงทอง อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก

4. กิจกรรมสร้างเกราะป้องกัน ดำเนินการจัดกิจกรรมใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่ระมาด, อำเภอท่าสองยาง, อำเภออุ้มผาง และอำเภอแม่สอด

5. กิจกรรม Mind Mapping ดำเนินจัดกิจกรรมในอำเภอพบพระ

6. กิจกรรมผสานเครือข่าย ดำเนินการจัดกิจกรรมใน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก และอำเภอบ้านตาก

3.2.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ดำเนินการ พบว่า การจัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความร่วมมือในการเสริมพลังเครือข่ายสุขภาวะเชิงพื้นที่ป้องกันนักดื่มและนักสูบบุหรี่ใหม่ โดยการจัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดตาก จำนวน 9 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา อำเภอวังเจ้า อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ อำเภออุ้มผาง อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยาง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น 473 รูป/คน มีเครือข่ายสุขภาวะที่เกิดขึ้นจำนวน 62 เครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายคณะสงฆ์ เครือข่ายกรมการปกครอง เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายสำนักงานสาธารณสุข เครือข่ายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เครือข่ายสถานศึกษา และเครือข่ายภาคประชาชน มีการลงนาม MOU บันทึกข้อตกลงร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย จำนวน 11 ฉบับ

3.2.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดตาก พบว่า มีการรวมกลุ่มการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ในลักษณะการดำเนินงานอย่างบูรณาการอยู่ทั้งหมด 62 เครือข่ายที่สามารถจำแนกตามหลัก บวร ได้ดังนี้

บ้าน ประกอบด้วย เครือข่ายกรรมการปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเครือข่ายภาคประชาชน เปรียบเสมือนครอบครัว ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพของคนในครอบครัว คอยประคับประคองระหว่างวัดกับโรงเรียนตามลักษณะของสุขภาพ คือ สุขภาพทางกาย และสุขภาพทางสังคม

วัด ประกอบด้วย เครือข่ายคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ พระคิลานุปัฏฐาก พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ศูนย์รวมจิตใจระหว่างบ้านกับโรงเรียน ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจให้รู้ผิดชอบชั่วดี ทำหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพทางใจ

โรงเรียน ประกอบด้วย เครือข่ายสถานศึกษา ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพด้านปัญญา คอยส่งเสริมระหว่างบ้านกับวัด ในการพัฒนาองค์ความรู้ ประกอบกับการแนะนำหลักการใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจ การกระทำทางกาย วาจา และทางใจ ให้อยู่ในกรอบความดีงาม

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) เครือข่ายคณะสงฆ์ อาทิ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 2) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 9 พื้นที่
- 3) เครือข่ายสถานศึกษา อาทิ หน่วยวิทยบริการฯ มจร ตาก, สำนักงาน กศน., วิทยาลัยชุมชนตาก
- 4) เครือข่ายสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดตาก
- 5) เครือข่ายกรรมการปกครอง อาทิ นายอำเภอเมืองตาก นายอำเภอบ้านตาก
- 6) เครือข่ายภาคประชาชน อาทิ เครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดตาก, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- 7) เครือข่ายสำนักงานสาธารณสุข

3.3 จังหวัดลำปาง

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดลำปางใช้กระบวนการวิจัยแบบการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการมุ่งเน้นการพัฒนาประชาชนในพื้นที่โดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วคือ ชุมชนบ้านดง ตำบลนายาง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

3.3.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดลำปาง

สำหรับการดำเนินกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดลำปาง มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคสุราและบุหรี่ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความรู้การจัดการสุขภาวะที่ดีให้กับชุมชน และยกระดับชุมชนที่มีการดำเนินการให้เป็นพื้นที่ต้นแบบในการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคสุราและบุหรี่ นำไปสู่การขยายผลการดำเนินงานจากพื้นที่ต้นแบบสู่พื้นที่อื่นในจังหวัดลำปางที่มีการดำเนินการอย่างบูรณาการร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์ผู้ดำเนินงานและภาคีเครือข่าย โดยมีพันธกิจร่วมกันคือการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเพื่อยกระดับการขับเคลื่อนสู่ระดับนโยบาย สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานในพื้นที่ดำเนินการคือ ชุมชนบ้านดง ตำบลนายาง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง สามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานได้ 3 ระยะดังนี้ 1) ระยะเตรียมการและพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่เพื่อให้

เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะผู้ทำงานและประชาชนในชุมชน ส่งผลให้
เกิดการถกเถียงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสุราและบุหรี่ในชุมชน และ
มีการร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ปัญหา นำไปสู่การร่วมกันสร้างนวัตกรรม
ทางสังคมที่เป็นบรรทัดฐานในการจัดการการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีในชุมชน
และลดปัจจัยเสี่ยงจากการบริโภคสุราและบุหรี่ 2) ระยะดำเนินการ มุ่งเน้น
การรณรงค์เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากการบริโภคสุราและบุหรี่ อีกทั้งมีการ
ประสานงานหน่วยงานในพื้นที่เพื่อร่วมกันทำงาน 3) ระยะสรุปผลและ
ประเมินผลการดำเนินงาน มุ่งเน้นการสรุปผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงาน
เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานที่เกิด
ผลกระทบต่อการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน

3.3.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

สำหรับผลการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ดำเนินการพบว่า การที่ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรม ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากการบริโภคสุราและบุหรี่ยังร่วมกันกำหนดแนวทางการรับมือสถานการณ์การบริโภคสุราและบุหรี่ในพื้นที่ชุมชนของตน สำหรับผลกระทบในระดับปัจเจกพบว่า เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนที่รับรู้ถึงข้อเสียที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสุราและบุหรี่ ซึ่งการกลุ่มของประชาชนกลุ่มนี้กลายเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน ที่สร้างผลกระทบการดำเนินงานในระดับการปกครองท้องถิ่นโดยการเชิญชวนผู้นำในการดำเนินงานในพื้นที่ อาทิ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ผลการดำเนินกิจกรรมรณรงค์พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคสุราในพื้นที่ แต่เดิมการบริโภคสุราในพื้นที่ดำเนินการมีความสัมพันธ์กับการจัดงานประเพณี อาทิ การบริโภคสุราในงานศพ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินกิจกรรมส่งผลให้มีการเลิกบริโภคสุราในงานประเพณี อีกทั้งประชาชนในพื้นที่มีการบริโภคสุราที่ลดลง สำหรับการลดบุหรี่ยังพบว่าผลการรณรงค์การลดบุหรี่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่ากับการรณรงค์ ลด ละ เลิกการบริโภคสุราในพื้นที่ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

3.3.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดลำปาง พบว่าการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มีลักษณะการดำเนินงานอย่างบูรณาการโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากลักษณะทางวัฒนธรรมในพื้นที่ดำเนินการที่ประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ส่งผลให้มีประชาชนเป็นจำนวนมากที่มีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา จึงจะเห็นได้ว่าการชี้นำของ

คณะสงฆ์จังหวัดลำปางในพื้นที่ดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกันยกระดับการดำเนินกิจกรรมรณรงค์เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีและลดปัจจัยเสี่ยงอย่างบูรณาการร่วมกันกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ อีกทั้งการร่วมกันบูรณาการของคณะสงฆ์ ภาคีเครือข่าย และชาวบ้านในชุมชน ส่งผลให้พื้นที่ดำเนินการเกิดความสามัคคีในการร่วมกับขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญของการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ ทั้งนี้การร่วมกันจัดตั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่เกิดจากการดำเนินในพื้นที่ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานโดยมีหน่วยงาน ดังนี้

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) คณะสงฆ์จังหวัดลำปาง
- 2) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดลำปาง
- 3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- 4) สถาบันสมณะพหุญา จังหวัดลำปาง
- 5) เครือข่ายประชาสังคมจังหวัดลำปาง
- 6) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- 7) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

3.4 จังหวัดเพชรบูรณ์

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดเพชรบูรณ์ใช้กระบวนการวิจัยแบบการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการมุ่งเน้นการพัฒนาประชาชนในพื้นที่เป้าหมายโดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลปากช่อง, ชุมชนวัดโฆษา ตำบลห้วยไร่, ชุมชนวัดโพธิ์ศรีธรรมาราม, โรงเรียนผาแดงวิทยาคม, โรงเรียนผาเมืองวิทยาคม, ชุมชนวัดสว่างราษฎร์สามัคคี ตำบลบ้านตัว, โรงเรียนผู้สูงอายุช้างตะลูดสุขสันต์ ตำบลช้างตะลูด, โรงเรียนผู้สูงอายุวัดศรีฐาน ตำบลวังบาล, โรงเรียนผู้สูงอายุวัดโพธิ์ทอง, ชุมชนวัดลาดแค, ชุมชนวัดอรัญญาวาส ตำบลวังโป่ง, ชุมชนวัดยางงาม ตำบลวังหิน, โรงเรียนผู้สูงอายุวัดโพธิ์งาม, ชุมชนวัดถ้ำสองพี่น้อง และโรงเรียนผู้สูงอายุวัดประชนานิมิตร ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

3.4.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดเพชรบูรณ์

การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดเหล้า บุหรี่ เชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับการดำเนินกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้คำปรึกษาในการลด ละ เลิก การดื่มสุราและการสูบบุหรี่ อีกทั้งยังเข้าใจถึงสาเหตุของ

การติตสุราและบุหรี เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมดื่มสุราและสูบบุหรี่อย่างได้ผล และปลอดภัยตามหลักอริยสัจ 4 โดยมีแบบบันทึกประวัติการดื่มสุรา และการสูบบุหรี่ และมีการประเมินผล คือการตอบแบบสอบถาม และวัดความเชื่อตรงในการทำกิจกรรม

กิจกรรมที่ 2 การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ การดำเนินกิจกรรมการให้ข้อมูลสะท้อนกลับ ทำให้เกิดความตระหนักถึงภาวะสุขภาพของตนเอง และเข้าใจผลเสียของการดื่มสุรา และบุหรีที่มีต่อภาวะสุขภาพ โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถประเมินภาวะสุขภาพของตนเอง และฝึกสังเกตพฤติกรรม การดื่มสุรา และบุหรีของตนเองพร้อมทั้งวิเคราะห์ ข้อดีและเหตุจูงใจที่ทำให้ผู้ป่วยอยากเลิกดื่มสุรา และบุหรี โดยมีใบจดบันทึกข้อมูลของตนเอง เพื่อสังเกตพฤติกรรมการดื่มสุราและการสูบบุหรี่ และวางแผนการเลิกดื่มสุรา และบุหรี

กิจกรรมที่ 3 การรับสู่การปฏิบัติ โดยมีคู่มือแนวทางปฏิบัติการลด ละ เลิก สุรา ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุรา และบุหรี ซึ่งต้องใช้ความค่อยเป็นค่อยไป และต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ป่วยถึงอนาคตตนเอง

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการ นำประชา โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้กระบวนการจัดการชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 และนำกระบวนการจัดการชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาปรับใช้และหนุนเสริมในชุมชนของตน เพื่อ ลด ละ เลิก สุราและบุหรี โดยการใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

3.4.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

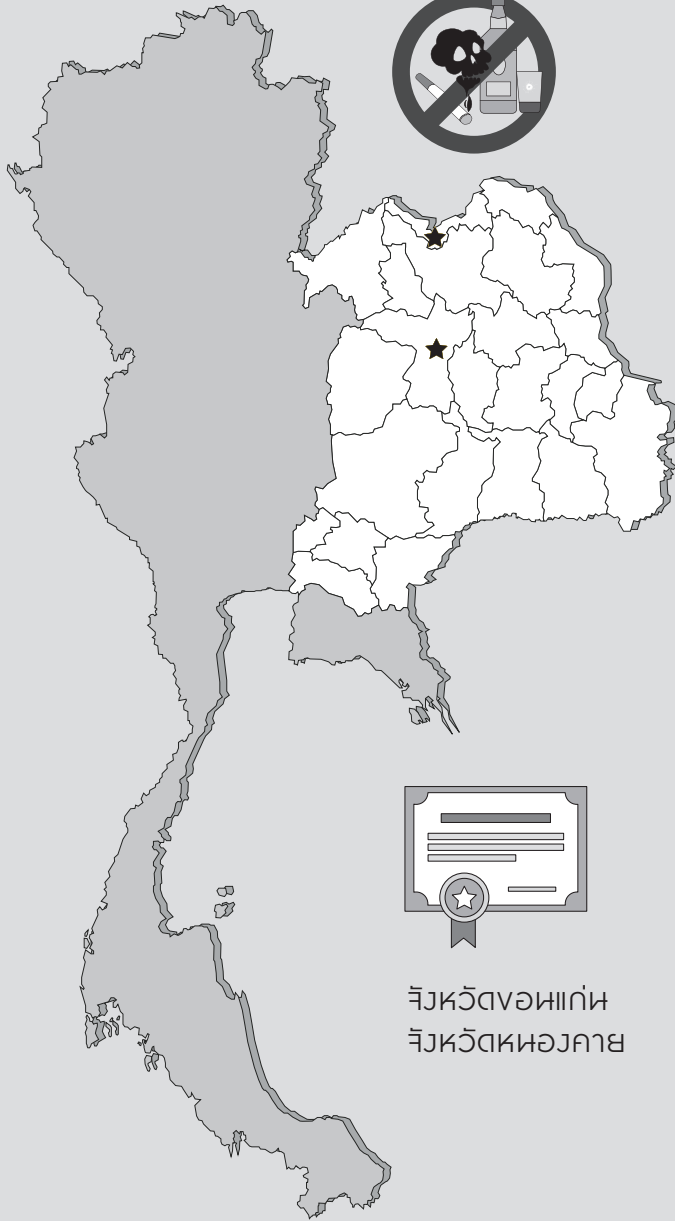
สำหรับผลการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น 1,590 รูป/คน โดยผลลัพธ์จากกิจกรรมคือ ไม่มีการเลี้ยงสุราและบุหรีในเขตโรงเรียน ชุมชน ในงานบุญ และงานอวมงคลต่าง ๆ โรงเรียนและชุมชนให้ความสำคัญต่อการรณรงค์ ลด ละ เลิก บุหรีและสุรา อีกทั้งเกิดมาตรการทางสังคม ที่กลุ่มผู้สูงอายุ แม่บ้าน และคนในชุมชนพยายามต่อต้านพฤติกรรมของคนที่สูบบุหรีและดื่มสุรา ทำให้บุคคลเหล่านี้พยายามที่จะ ลด ละ เลิก ดื่มสุราและสูบบุหรี ทำให้เกิดชุมชนสีขาวหรือโรงเรียนสีขาวปลอดบุหรีขึ้น และเกิดเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ในการร่วมกันดูแลและทำกิจกรรมต่อไปในอนาคต

3.4.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานพื้นที่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มีลักษณะการดำเนินงานอย่างบูรณาการ ส่งผลให้พื้นที่ดำเนินการเกิดความสามัคคีในการร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญของการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ ทั้งนี้การร่วมกันจัดตั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่เกิดจากการดำเนินงานในพื้นที่ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานโดยมีหน่วยงาน ดังนี้

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์
- 2) เครือข่ายหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล 5 จังหวัดเพชรบูรณ์
- 3) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ่อขุน
พาเมือง เพชรบูรณ์
- 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์
- 5) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์
- 6) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์
- 7) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์
- 8) กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์
- 9) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดเพชรบูรณ์
- 10) สมาคมโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดฉะเชิงเทรา
จังหวัดหนองคาย

== หน่วย 4 ==

การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่มหัศจรรย์แบบครอบครัวนอก

บทที่ 4 การดำเนินกิจกรรมพื้นที่ต้นแบบหนองวันออก

4.1 จังหวัดขอนแก่น

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดขอนแก่น ใช้กระบวนการวิจัยแบบการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการ ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

4.1.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น

การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงภายในจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดเหล่า บุหรี่ เชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดขอนแก่น โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เป็นพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม สำหรับการดำเนินกิจกรรมในจังหวัดขอนแก่นมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมแถลงข่าวสวตมนต์ข้ามปี มีการจัดกิจกรรมเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2561 สำหรับขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม มีการเชิญหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมเข้าร่วม โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นเป็นผู้แถลงข่าว ทำให้มีสื่อและประชาชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก อาทิ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และสถานีโทรทัศน์ NBT เป็นต้น ทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์และเชิญชวนประชาชนในจังหวัดขอนแก่นเข้าร่วมกิจกรรมสวตมนต์ข้ามปี อีกทั้งการจัดกิจกรรมสวตมนต์ข้ามปีภายในจังหวัดขอนแก่นมีการดำเนินการภายใต้การมีพันธกิจร่วมกันของคณะทำงานคือ การลดปัจจัยเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมในระยนี้มีลักษณะเป็นการเชิญชวนประชาชนชาวขอนแก่นให้เข้าร่วมการ ลด ละ เลิก การบริโภคปัจจัยเสี่ยงโดยสมัครใจ

2) กิจกรรมลงนามความร่วมมือ มีการจัดกิจกรรมเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2561 สำหรับการดำเนินกิจกรรมมีลักษณะที่เป็นการลงนามความร่วมมือของหน่วยงานภายในจังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นเป็นประธานในการลงนามความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย เพื่อร่วมกันสร้างแนวทางการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่อย่างมีการบูรณาการร่วมกันทั้งคณะสงฆ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ร่วมกันเป็นภาคีเครือข่าย อาทิ สำนักงานจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุข เป็นต้น

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้คือ การร่วมกันสร้างแนวทาง และพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้ในประเด็นการเสริมสร้างสุขภาวะ ที่ดีและลดปัจจัยเสี่ยง โดยนำแนวทางของพระพุทธศาสนามาบูรณาการ ที่นำไปสู่การร่วมกันบูรณาการการทำงานร่วมกัน

3) กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีต้อนรับปีใหม่ พ.ศ. 2562 มีการจัด กิจกรรมเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึง 1 มกราคม พ.ศ. 2562 สำหรับการดำเนินกิจกรรมมีลักษณะเป็นจัดกิจกรรมตามประเพณี สำหรับ วัดอุประสงค์การดำเนินงานคือ การเชิญชวนและให้ประชาชนได้เข้าร่วม กิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการ อาทิ การสวดมนต์ข้ามปีที่เป็นการเสริมสิริมงคล ตามความเชื่อ อีกทั้งการจัดกิจกรรมในระยะนี้ยังทำให้ประชาชนเข้าถึงการจัดกิจกรรม ลด ละ เลิก สิ่งเสพติด

4.1.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมพบว่า การดำเนินกิจกรรมภายในจังหวัด ขอนแก่นสร้างช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ ส่งผลให้ประชาชนมีความสนใจในการลดปัจจัยเสี่ยง อีกทั้งการลงนามความร่วมมือของภาคี เครือข่ายทั้งในด้านของวิชาการและการวิจัย ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมภายในจังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ภายใต้การให้ความร่วมมือของภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น นำโดยผู้ว่าราชการ จังหวัดขอนแก่น ส่งผลให้เกิดการยกระดับการดำเนินงานไปสู่การจัด กิจกรรมระดับจังหวัดและมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์และ องค์กรท้องถิ่น อาทิ สถานีโทรทัศน์ NBT เว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สำหรับการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีจาก เป้าหมายเชิงปริมาณของผู้เข้าร่วมจำนวน 1,100 คน พบว่า ภายหลัง การประชาสัมพันธ์ และลงนามความร่วมมือ ทำให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม สวดมนต์ข้ามปี จำนวน 2,500 คน

4.1.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการของคณะสงฆ์กับหน่วยงานในพื้นที่พบว่าการดำเนินกิจกรรมลงนามความร่วมมือ ทำให้เกิดการสร้างภาคีเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม และร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมองค์ความรู้ เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนร่วมกันทำให้เกิดความเข้มแข็งในการร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ภาคีเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในครั้งนี้ ดังนี้

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) สำนักงานจังหวัดขอนแก่น
- 2) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- 3) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
- 4) เทศบาลนครขอนแก่น
- 5) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น
- 6) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น
- 7) ศูนย์แก้ปัญหากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 8) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดขอนแก่น
- 9) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น
- 10) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น

4.2 จังหวัดหนองคาย

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดหนองคาย ใช้กระบวนการวิจัยแบบการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการ มุ่งเน้นการพัฒนาประชาชนในพื้นที่โดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วคือ ตำบลนาดี, ตำบลวังหลวง และตำบลเฝ้าไร่ ในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดหนองคาย

การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงภายในจังหวัดหนองคาย ดำเนินการภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดหนองคาย สำหรับการดำเนินกิจกรรมในจังหวัดหนองคายมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้

- 1) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ รมณรค์ลดการสูบบุหรี่ในวัดและชุมชน ซึ่งดำเนินการจัดกิจกรรมในวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2562 โดยมีเป้าหมายของกิจกรรมคือเกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเชิงรูปธรรมใน 7 หมู่บ้าน ในตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย การใช้มาตรการชุมชนในการงดเหล้า ยาสูบภายในวัด บริเวณสถานที่ราชการ งานศพ และงานบุญต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการจัดเก็บข้อมูลของผู้ที่ดื่มเหล้า สูบยาสูบ คนเลิกเหล้าและยาสูบ รวมถึงต้นแบบของการเลิกเหล้าและยาสูบ โดยภายในกิจกรรมมีการบรรยายจากวิทยากร การนำเสนอความคิดเห็น รายกลุ่ม และการทำแบบทดสอบความเข้าใจเพื่อประเมินผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม

2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ฆราวาสการสวดมนต์ในวัด และชุมชน ตำบลเฝ้าไร่ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งดำเนินการจัดกิจกรรมในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2562 โดยมีเป้าหมายของกิจกรรมคือ เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเชิงรูปธรรมใน 17 หมู่บ้าน ในตำบลเฝ้าไร่ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยการใช้มาตรการชุมชนในการงดเหล้า ยาสูบภายในวัด บริเวณสถานที่ราชการ งานศพ และงานบุญต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการจัดเก็บข้อมูลของผู้ที่ดื่มเหล้า สูบยาสูบ คนเล็กเหล้า และยาสูบ รวมถึงต้นแบบของการเลิกเหล้าและยาสูบ โดยภายในกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้และกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพะในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ แก่คณะสงฆ์และประชาชน จัดเวทีเสวนาและบันทึกความร่วมมือ บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการในท้องถิ่น จัดเวทียกย่องบุคคลต้นแบบเลิกเหล้าบุหรืตลอดชีวิต อีกทั้งครอบคลุมต้นแบบวัดต้นแบบ และชุมชนต้นแบบปลอดเหล้าและบุหรื

3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ฆราวาสการสวดมนต์ในวัด และชุมชน ตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งดำเนินการจัดกิจกรรมในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2562 โดยมีเป้าหมายของกิจกรรมคือ เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเชิงรูปธรรมใน 15 หมู่บ้านในตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยการใช้มาตรการชุมชนในการงดเหล้า ยาสูบภายในวัด บริเวณสถานที่ราชการ งานศพ และงานบุญต่าง ๆ มีการจัดเก็บข้อมูลของผู้ที่ดื่มเหล้า สูบยาสูบ คนเล็กเหล้าและยาสูบ รวมถึงต้นแบบของการเลิกเหล้าและยาสูบ โดยภายในกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้แก่คณะสงฆ์และประชาชน จัดเวทีเสวนาและบันทึกความร่วมมือ บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการในท้องถิ่น จัดเวทียกย่องบุคคลต้นแบบเลิกเหล้าบุหรืตลอดชีวิต อีกทั้งครอบคลุมต้นแบบ วัดต้นแบบ และชุมชนต้นแบบปลอดเหล้าและบุหรืในตำบลวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

4.2.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

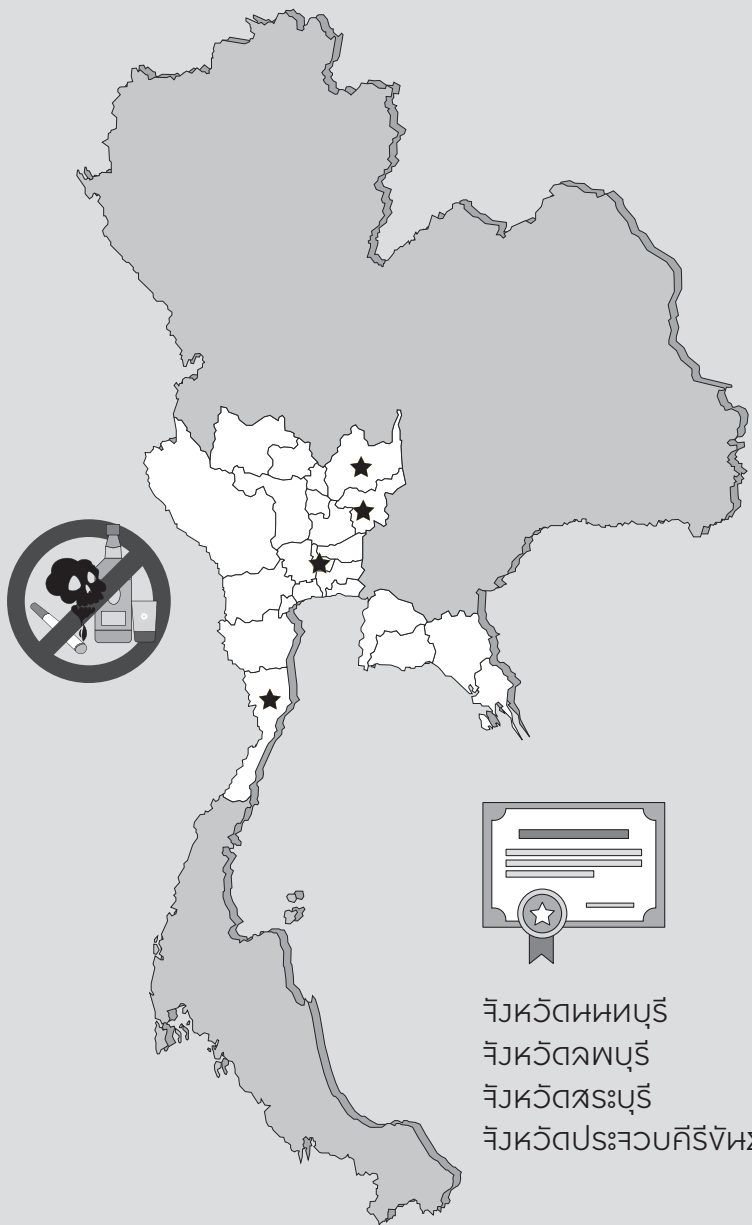
จากการดำเนินกิจกรรมพบว่า การดำเนินกิจกรรมภายในจังหวัดหนองคายทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 สู่หมู่บ้านแหล่งเรียนรู้วิถีพุทธโดยใช้หลักธรรมเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อขยายผลเชิงรูปธรรมสู่ชุมชนอื่น ๆ ทำให้เกิดการยกย่องคนต้นแบบที่สามารถเลิกเหล้า เลิกยาสูบ ครอบครัวต้นแบบปลอดเหล้า/ยาสูบ วัดต้นแบบปลอดเหล้า/ยาสูบ และชุมชนต้นแบบในการปลอดเหล้า/ยาสูบ

4.2.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการของคณะสงฆ์กับหน่วยงานในพื้นที่พบว่า การดำเนินการจัดกิจกรรมบันทึกความร่วมมือ บ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ ทำให้เกิดการสร้างภาคีเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม และร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมองค์ความรู้ เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนร่วมกันทำให้เกิดความเข้มแข็งในการร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ภาคีเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในครั้งนี้

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) ชุมชนคุณธรรมวัดจันทริมชีวราราม
- 2) ชุมชนคุณธรรมวัดฟ้าไร่วนาราม
- 3) ชุมชนคุณธรรมวัดป่าธรรมากิราม
- 4) เครือข่ายเยาวชนหมากห้วยลิ่งตำบลนาดี
- 5) เครือข่ายเยาวชนจิตอาสาตำบลฟ้าไร่
- 6) เครือข่ายเยาวชนจิตอาสาตำบลวังหลวง
- 7) โรงเรียนบ้านโนนยาง-ดอนเม็ก
- 8) โรงเรียนฟ้าไร่วิทยา
- 9) โรงเรียนวังหลวงพิทยาสรรค์
- 10) สาธารณสุขอำเภอฟ้าไร่
- 11) อสม.ตำบลนาดี
- 12) จิตอาสาตำบลนาดี
- 13) อสม.ตำบลฟ้าไร่
- 14) จิตอาสาตำบลฟ้าไร่
- 15) อสม.ตำบลวังหลวง
- 16) จิตอาสาตำบลวังหลวง

จังหวัดหนองบัว
จังหวัดอุบลราชธานี
จังหวัดสุรินทร์
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

===== บทที่ 5 =====

การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่แม่แบบสหกลาง

บทที่ 5 การดำเนินกิจกรรมพื้นที่ต้นแบบหนกกลาง

5.1 จังหวัดนทบุรี

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรีใช้กระบวนการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) มุ่งเน้นการดำเนินงานในระดับชุมชนและโรงเรียนโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางโดยแบ่งเป้าหมายการพัฒนาได้แก่เยาวชนและประชาชนในจังหวัดนนทบุรี โดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วคือ 1) วัดบางอ้อยช้าง ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 2) วัดเชิงเลน 3) วัดโพธิ์เผือก 4) วัดอ่วมอ่อง 5) วัดโมลี 6) วัดชลประทาน 7) วัดโตนด 8) วัดบ่อ 9) วัดหงส์ทอง ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดนนทบุรี

สำหรับการดำเนินการกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดนนทบุรี มีการแบ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การถอดบทเรียนพื้นที่ดำเนินการดำเนินกิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ ทั้งนี้คณะทำงานได้เลือก วัดบางอ้อยช้าง ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินกิจกรรมถอดบทเรียน

ระยะที่ 2 การดำเนินกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ต้นแบบ การดำเนินกิจกรรมในระยะนี้มีการดำเนินงานภายใต้ภาคีเครือข่าย ได้แก่ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดและโรงเรียนวัดบางอ้อยช้าง เทศบาลและชุมชนในตำบลบางสีทอง อีกทั้ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางสีทอง โดยมีลักษณะการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ต้นแบบการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจถึงข้อเสียที่เกิดจากการบริโภคสุราและบุหรี่ ทั้งนี้ลักษณะความรู้ที่ถ่ายทอดในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และการนำความรู้มาจัดกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการที่ส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่ ในกิจกรรม “อริยฐานจิตเข้าพรรษาลด ละ เลิก เหล้า บุหรี่ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา” โดยแกนนำในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ตำรวจ และคณะสงฆ์วัดบางอ้อยช้าง

ระยะที่ 3 การยกระดับการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ดำเนินการ การดำเนินกิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นการยกระดับการดำเนินกิจกรรมไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี โดยคณะทำงานได้ทำการคัดเลือกวัดที่สามารถเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมในจังหวัดนนทบุรีซึ่งมีดังนี้ วัดเชิงเลน, วัดโพธิ์เผือก, วัดอ่วมอ่อง, วัดโมลี, วัดชลประทาน, วัดโตนด,

วัดบ่อ และวัดหงส์ทอง ทั้งนี้ลักษณะการดำเนินกิจกรรมมีลักษณะที่นำการถอดบทเรียนมาจากการจัดกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการจากพื้นที่ต้นแบบคือ วัดบางอ้อยช้าง ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยการยกระดับการดำเนินงานไปยังพื้นที่อื่นที่มีความคาดหวังในการมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ต่ำกว่าพื้นที่ละ 200 คน

ระยะที่ 4 การลงนามความร่วมมือ จากการดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 ระยะ ส่งผลให้เกิดการร่วมกันลงนามความร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งภาคีเครือข่ายที่เกิดจากการลงนามความร่วมมือมีหน่วยงาน ดังนี้

- 1) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) วัดบางอ้อยช้าง
- 3) โรงเรียนวัดบางอ้อยช้าง
- 4) เทศบาลตำบลบางสีทอง
- 5) ชุมชนตำบลบางสีทอง
- 6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางสีทอง

โดยการดำเนินกิจกรรมลงนามความร่วมมือในครั้งนี้มีการกำหนดพันธกิจในการดำเนินงานร่วมกันคือ การพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการ ที่มุ่งเน้นการดำเนินงานแบบเครือข่ายที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ที่นำไปสู่การยกระดับการดำเนินการสู่ระดับนโยบายของจังหวัด

ทั้งนี้คณะผู้ทำงานได้นำการดำเนินงานทั้ง 4 ระยะตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น มาเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการในระดับจังหวัด โดยมุ่งดำเนินการถอดบทเรียนผลการดำเนินงานเพื่อเสนอเป็นนโยบายในระดับจังหวัด

5.1.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

สำหรับผลการดำเนินกิจกรรมพบว่าการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เกิดการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานในพื้นที่อย่างเข้มแข็ง โดยมีคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ ส่งผลให้วัดกลายเป็นพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์การส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงของชุมชน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีการร่วมกันสร้างแนวทางการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยง จากการดำเนินกิจกรรมบูรณาการร่วมกันของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และภาคีเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการ ลด ละ เลิก การบริโภคสุราและบุหรี่ ในประชาชนจังหวัดนนทบุรีจำนวน 2,200 คน อีกทั้งจากการชี้แนะของคณะสงฆ์ให้ประชาชนตระหนักถึงข้อเสียของการบริโภคสุรา และ บุหรี่ และใช้เวลาให้ห่างจากสุราและบุหรี่ นำเวลาไปสร้างประโยชน์อาชีพ และรายได้ ส่งผลให้ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 2,200 คน มีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น ทั้งนี้ผลการดำเนินกิจกรรมของจังหวัดนนทบุรี

ส่งผลให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่มีการลงนามความร่วมมือไปตามข้างต้นคือ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุภายในจังหวัดนนทบุรี ที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายในการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงในจังหวัดนนทบุรี สำหรับการเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงในระดับนโยบาย พบว่ามีการเสนอให้เกิดการดำเนินการในระดับหน่วยย่อยของสังคม ตั้งแต่ครอบครัวและขยายไปสู่ระดับองค์กร มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสุขภาพในประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน หน่วยงานของภาครัฐของจังหวัดจำเป็นต้องมีการดำเนินการเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานเอกชนและภาคประชาชน เพื่อยกระดับการดำเนินงาน ทั้งนี้บุคลากรทุกระดับที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การดำเนินงานที่มีศักยภาพมากขึ้น

5.1.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ของคณะสงฆ์พบว่า การดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์เกิดขึ้นภายใต้แนวคิด บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โดยพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม อีกทั้งเป็นผู้นำในเชิงจิตวิญญาณของชุมชน ส่งผลให้คณะสงฆ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพพื้นที่ดำเนินการ เกิดจากการร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างบูรณาการร่วมกันของคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการในพื้นที่ อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นต้น ที่ร่วมกันสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ชุมชน และลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคสุราและบุหรี่ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ทั้งในพื้นที่ต้นแบบ

และพื้นที่ขยายผล เกิดจากการร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริม
สุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงร่วมกันของคณะสงฆ์ในพื้นที่และภาคีเครือข่าย
เพื่อร่วมกันบรรลุพันธกิจการดำเนินงานที่มีร่วมกัน

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) วัดบางอ้อยช้าง ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย
จังหวัดนนทบุรี
- 2) วัดเชิงเลน
- 3) วัดโพธิ์เพือก
- 4) วัดอ่วมอ่อม
- 5) วัดโมลี
- 6) วัดชลประทาน
- 7) วัดโตนด
- 8) วัดบ่อ
- 9) วัดหงส์ทอง

5.2 จังหวัดลพบุรี

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของ จังหวัดลพบุรีใช้กระบวนการวิจัยแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการมุ่งเน้น การดำเนินการในระดับอำเภอได้แก่ ประชาชนในชุมชน เด็กและเยาวชนในโรงเรียน บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และพระสงฆ์ในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ ที่ดำเนินการแล้วคือ

- 1) วัดสามัคคีประชาราม ตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี
- 2) วัดศรีรัตนาราม ตำบลหนองสมบูรณ์ อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี
- 3) วัดวังโพรงเข้ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
- 4) วัดหนองกระเปียน ตำบลหนองกระเปียน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 5) วัดสระตาแวว ตำบลพุดคา อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 6) วัดพัฒนารธรรมาราม ตำบลพัฒนานนิคม อำเภอพัฒนานนิคม จังหวัดลพบุรี

ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและ เครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดลพบุรี

สำหรับการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของคณะสงฆ์และภาคี เครือข่ายในจังหวัดลพบุรีได้แก่ เครือข่ายพระสงฆ์จังหวัดลพบุรี คณะทำงาน

จากหน่วยงานสาธารณสุข หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรม 2 ระยะ ดังนี้

1) ระยะเตรียมความพร้อมการดำเนินงาน สำหรับการดำเนินกิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นการสร้างความพร้อมของคณะทำงานและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 เสริมสร้างการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งเน้นเพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการของคณะผู้ทำงาน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการดำเนินกิจกรรมมีการเชิญคณะทำงานเข้าร่วมการประชุมกลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกัน และร่วมกันกำหนดพื้นที่ดำเนินงานเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะต่อไป

ขั้นที่ 2 การออกแบบการดำเนินกิจกรรม มีจุดมุ่งเน้นเพื่อให้คณะผู้ทำงานร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานและออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม สำหรับการดำเนินงานกิจกรรมมีการจัดประชุมเพื่อสรุปแนวทางการดำเนินงาน โดยมติที่ประชุมได้เลือกใช้การดำเนินกิจกรรมเชิงบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 3 สรุปการแนวทางการทำงาน มีจุดมุ่งเน้นเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจการขับเคลื่อนกิจกรรมนำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมในการดำเนินงาน สำหรับการดำเนินงานกิจกรรมมีการจัดเวทีเสวนา โดยมีตัวแทนคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่ทำให้เกิดการสร้างภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน

2) ระเบียบปฏิบัติ สำหรับการดำเนินกิจกรรมในระยะนี้มุ่งเน้นการขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงรุกอย่างบูรณาการ เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการใน 6 พื้นที่ดำเนินการ โดยการดำเนินงานขับเคลื่อนการเสริมสร้างสุขภาพในแต่ละพื้นที่ มีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามภูมิหลังและบริบททางสังคมของชุมชน ที่ใช้การดำเนินการในพื้นที่มีภายใต้แนวคิด บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการที่ร่วมกันบูรณาการ โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนการทำงานของเครือข่ายในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรม ลด ละ เลิก การดื่มสุราและบุหรี่ ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่มีลักษณะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ มีการสร้างพื้นที่พบปะ พูดคุย ของประชาชนในชุมชนและคณะผู้ทำงาน ทำให้ทราบถึงปัญหาของชุมชน ส่งผลให้เกิดการตระหนักถึงปัญหาของในแต่ละพื้นที่ นำไปสู่การรณรงค์ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดำเนินการที่แตกต่างกันไป อีกทั้งยังมีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชนโดยนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา

5.2.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

สำหรับการดำเนินการกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดลพบุรี ส่งผลให้เกิดการสร้างภาคีเครือข่ายขึ้นในพื้นที่ โดยมีคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรีเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรม เกิดการสร้างการจัดการความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะอย่างเป็นระบบในชุมชน อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนการ ลด ละ เลิก การดื่มสุราและบุหรืตามเทศกาลต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษาที่มีการร่วมบูรณาการในการจัดกิจกรรมโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม ทำให้ผู้ที่ต้องการ ลด ละ เลิก การบริโภคสุรามีพื้นที่ในการทำกิจกรรมในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมยังได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายส่งผลให้มีบุคลากรผู้มีความรู้ในการ ลด ละ เลิก การบริโภคสุราร่วมยกระดับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน ทั้งนี้จากการสนับสนุนของภาคีเครือข่ายที่มีวัดเป็นศูนย์กลางทำให้การดำเนินกิจกรรมสามารถเข้าถึงเยาวชนในพื้นที่ เกิดการอบรมเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงและการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้เกิดแกนนำเยาวชนที่มีบทบาทในการทำกิจกรรมที่มีส่วนร่วมขับเคลื่อนการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีในชุมชนและการลดปัจจัยเสี่ยงโดยมีบุคลากรที่มีความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ชี้แนะ นอกจากนี้การสนับสนุนของภาคีเครือข่ายยังทำให้เกิดการยกระดับการดำเนินการ ส่งผลให้มีการจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นการสร้างสัมมาชีพชุมชน โดยนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นการดำเนินงานของคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายจึงทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์ร่วมกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ทำให้ชุมชนกลายเป็นพื้นที่ของการสร้างความรู้ในการพัฒนาสุขภาวะและรณรงค์การลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการอย่างยั่งยืน

5.2.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดลพบุรี ส่งผลให้เกิดการสร้างภาคีเครือข่ายขึ้นในพื้นที่โดยมีผู้เข้าร่วมคือ คณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียนประจำตำบล กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและหน่วยงานราชการในท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ทั้งนี้คณะสงฆ์และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ โดยมีพันธกิจร่วมกันคือ การร่วมกันรณรงค์เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคสุราและบุหรี่ รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ให้ห่างไกลจากโทษของสิ่งเสพติด อีกทั้งยังมีการร่วมกันดำเนินการในเชิงรุกในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้นผ่านการสร้างความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ เกิดการสร้างรายได้จากการทำงานกันอย่างบูรณาการของพระสงฆ์กับภาคีเครือข่าย และทำให้เกิดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ห่างไกลสิ่งเสพติด

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) คณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี
- 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- 3) โรงเรียนประจำตำบล
- 4) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
- 5) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- 6) หน่วยงานราชการในท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล

5.3 จังหวัดสระบุรี

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดสระบุรีใช้กระบวนการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เน้นการทำกิจกรรมในพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนของเครือข่ายทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โดยอาศัยปัจจัยพื้นฐานจากโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นจุดเริ่มต้น ทำให้การดำเนินโครงการจึงประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่มหลัก ก็คือ กลุ่มที่ 1 หน่วยงานของรัฐ เช่น วัด สถานพยาบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น กลุ่มที่ 2 คือ บ้านที่อยู่อาศัยพร้อมครอบครัว โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนบ้านหลังที่ 2 เป็นต้น กลุ่มที่ 3 กลุ่มบริษัทเอกชน หรือหน่วยงานเอกชน องค์การอิสระ เช่น สสส. บริษัทห้างร้านในจังหวัดสระบุรี ภาคประชาสังคม ชมรมบ้านแสงสว่าง ชมรมสระบุรีร่มเย็น สมาคมองค์กรคนงดเหล้า เป็นต้น ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

5.3.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดสระบุรี

สำหรับการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการ และลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธของจังหวัดสระบุรี เกิดขึ้นภายใต้คณะทำงานคณะสงฆ์ และสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด โดยมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมที่ 1 ประสานไตรภาคีเพื่อ ลด ละ เลิก สุราและยาสูบ อย่างยั่งยืน เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหายาสูบอย่างยั่งยืน ด้วยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ในการจัดกิจกรรม ร่วมกัน นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการนำเสนอนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ไข ปัญหาการบริโภคสุราและบุหรี่

2) กิจกรรมที่ 2 การประชุมไตรภาคี เพื่อกำหนดแนวทางการ ประสานความร่วมมือ และวางแผนกำหนดการจัดกิจกรรมร่วมกับการ ขับเคลื่อนระหว่างไตรภาคีในการจัดกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญห การบริโภคสุราและบุหรี่

3) กิจกรรมที่ 3 เยาวชนรุ่นใหม่ ห่วงไกลสิ่งเสพติด เพื่อพัฒนา กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องยาเสพติด ชักชวนให้ คนรอบข้าง ลด ละ เลิก สิ่งเสพติด และชักชวนให้เข้าโครงการ อสม.ตัวน้อย เพื่อพัฒนาเป็นผู้ช่วย อสม. ในพื้นที่ ตำบลหนองปลิง

4) กิจกรรมที่ 4 ลด ละ เลิก สุรา ยาสูบและสิ่งเสพติด เพื่อประสาน ความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรธุรกิจ เอกชน ในการจัดกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหการบริโภคสุรา บุหรี่ และยาเสพติด

5) กิจกรรมที่ 5 ไอดอล รักซ์ศิลป์ 5 เพื่อประสานความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรภาคธุรกิจเอกชน ในการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้โทษและพิษภัยของสุรา ยาสูบ และ สิ่งเสพติด สร้างกระบวนการเรียนรู้วิธีการบำบัดผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ และชักชวนให้คนรอบข้างเข้าร่วมโครงการ ลด ละ เลิก สุรา ยาสูบ และ สิ่งเสพติด

6) กิจกรรมที่ 6 เสริมสร้างศักยภาพชุมชน ลด ละ เลิก เหล้าบุหรี่ เพื่อจัดกิจกรรมในการเพิ่มสร้างศักยภาพชุมชน สร้างความตระหนักรู้ถึงพิษภัย และผลกระทบที่จะเกิดจากการบริโภค สุราและยาสูบทุกประเภท และขยายการสร้างเครือข่าย การแก้ไขปัญหหรือผลกระทบที่เกิดจากสุราและยาสูบ ในระดับชุมชน

7) กิจกรรมที่ 7 กิจกรรม อสม.ยุคใหม่ พัฒนาก้าวไกล ใส่ใจสังคม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของ อสม. รุ่นใหม่ ให้มีบทบาทในการทำงานเชิงรุกเพิ่มมากขึ้น ฝึกการทำงานร่วมกันระหว่างไตรภาคีที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ การเพิ่มศักยภาพการทำงานของ อสม.

5.3.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพฤติกรรมในการในจังหวัดสระบุรี ภายหลังการดำเนินกิจกรรม พบว่าเกิดการสร้างเครือข่ายร่วมกันจนเกิดเป็นไตรภาคี ที่ช่วยกันขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่อย่างเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ โดยมีหน่วยงานสำคัญในการปกครองระดับจังหวัด พระสังฆาธิการและคณะสงฆ์ หน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาล โรงเรียน และภาคเอกชน ผู้ประกอบการในจังหวัดสระบุรี จึงทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรมและสามารถสร้างเครือข่ายได้อย่างทั่วทั้งจังหวัดสระบุรีและมีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

5.3.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดสระบุรี ภายใต้ความร่วมมือของคณะสงฆ์ และหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการยกระดับการดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทำให้พื้นที่ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ครอบคลุมจังหวัดสระบุรีทั่วทั้งจังหวัด ทั้งนี้การจัดประชุมเครือข่ายไตรภาคี โดยมีสมาชิกภาคีเครือข่าย ที่สามารถแบ่งออกเป็น บวร ดังนี้

บ มาจากคำว่าบ้าน หมายถึง ตัวปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัว คนที่อยู่ในชุมชนและผู้ประกอบการเอกชนทั้งหลาย ในทุกระดับ มักจะเป็นด้านแรกที่จะต้องได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในบ้าน มีพื้นฐานของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นคุณค่าในการดำเนินชีวิตจึงมีความหมายและมีพลานุภาพในการแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้เป็นอย่างดี

ว มาจากคำว่า วัด หมายถึง การรวมตัวของคณะสงฆ์ใน 13 อำเภอของจังหวัดสระบุรี ตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะผู้ปกครองในทุกระดับ และพระภิกษุในจังหวัด ล้วนสามารถมีบทบาทอย่างสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจ การจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง หากมีพระภิกษุสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นวิทยากรร่วมมักจะได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนเกือบทั้งสิ้น

ร มาจากคำว่า ราชการ หมายถึง หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ในการดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการเสพติดสิ่งเสพติด เช่น สุรา และ ยาสูบทุกประเภท การจัดกิจกรรมในโครงการทำให้ทราบข้อจำกัดของแต่ละหน่วยงาน โดยเฉพาะในส่วนของกำลังบุคลากรที่ยังไม่เพียงพอ แต่ความมีศักยภาพด้านองค์ความรู้มีเพียงพอพบว่า มีหน่วยงานราชการเข้าร่วมเป็นไตรภาคี 5 ภาคีหลัก คือ

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) สาธารณสุขจังหวัดสระบุรี กระทรวงสาธารณสุข
- 2) สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 3) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- 4) นายอำเภอหนองแค กระทรวงมหาดไทย
- 5) ตำรวจภูธรจังหวัดสระบุรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

5.4 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใช้กระบวนการวิจัยแบบจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการ มุ่งเน้น การพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบและพัฒนาพระสงฆ์ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างยั่งยืน โดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วคือ

- 1) อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 2) อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 3) อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 4) อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 5) อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 6) อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 7) อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 8) อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

5.4.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การจัดกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการภายใต้พันธกิจร่วมคือ การพัฒนาเครือข่ายเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคมเพื่อเกิดการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาการลดปัจจัยเสี่ยง

โดยใช้หลักธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะ อีกทั้งมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายที่เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการดำเนินงาน โดยมีกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมประชุมคณะทำงาน จัดขึ้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมศูนย์ดำรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกชุมชนต้นแบบ และแกนนำในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน

2) กิจกรรมเสวนาบทเรียนการดำเนินงาน จัดขึ้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมศาลาวิฑูภัยบุรี อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินการลดปัจจัยเสี่ยงเพื่อให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างแนวทางการจัดกิจกรรมสุขภาวะในพื้นที่ดำเนินการ

3) กิจกรรมเชิงรุกในพื้นที่ มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายในชุมชน เพื่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงอย่างยั่งยืน อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี่ยังมีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมทำงานเชิงรุกในพื้นที่ ทำให้เกิดการสร้างภาคีเครือข่ายการดำเนินงานกับหน่วยงานในพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยกิจกรรมที่จัดในชุมชนคือ กิจกรรมบวชใจที่มุ่งเน้นการหาบุคคลต้นแบบที่ลดการบริโภคปัจจัยเสี่ยง และกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี

4) กิจกรรมลงพื้นที่ติดตามการดำเนินกิจกรรม และประเมินผล มุ่งเน้นการถอดบทเรียนกลุ่มบุคคลต้นแบบในชุมชน เพื่อยกระดับการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

5.4.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

สำหรับผลของการจัดกิจกรรมพบว่า มีการจัดทำแผนการดำเนินงานในระยะยาวที่เป็นการสร้างแนวทางการสร้างเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการ อีกทั้งมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในพันธกิจของการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมของโครงการเพื่อสร้างแนวทางการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นถึงผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดกิจกรรมบวชใจและสวดมนต์ข้ามปีสามารถลดการบริโภคปัจจัยเสี่ยงได้จริง ทั้งนี้จากการจัดกิจกรรมที่ได้กล่าวไปแล้ว พบว่า การจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อย่างเห็นได้ชัดจากการที่มีชุมชนเข้าร่วมการจัดกิจกรรมเกินเป้าหมายเชิงปริมาณ อีกทั้งเกิดการสร้างเครือข่ายกับวัด ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในพื้นที่

5.4.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

การดำเนินกิจกรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินกิจกรรมเชิงบูรณาการที่มีคณะสงฆ์ และวัด เป็นศูนย์กลางและสร้างพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์และหน่วยงานทั้ง ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ที่ร่วมกันบูรณาการและสนับสนุนการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการร่วมกัน โดยมีภาคีเครือข่าย ดังนี้

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) ชุมชนคนมดเหล็ก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 2) คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 3) หมู่บ้านและวัดรักษาศีล 5
- 4) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 5) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 6) สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 7) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 8) องค์การบริหารส่วนตำบล
- 9) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

จังหวัดระยอง
จังหวัดปทุมธานี

== บทที่ 6 ==

การดำเนินกิจกรรมของ
พื้นที่แบบบูรณาการ

บทที่ 6 การดำเนินกิจกรรมพื้นที่ต้นแบบหนใต้

6.1 จังหวัดระนอง

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของ จังหวัดระนองใช้กระบวนการวิจัยแบบจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการ มุ่งเน้น การพัฒนาแนวทางการลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชนภายในจังหวัดระนอง ผ่าน การดำเนินกิจกรรมแบบ บ้าน วัด โรงเรียน โดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วคือ

- 1) บ้านบางสันติ ตำบลหาดส้มแป้น อำเภอเมือง จังหวัดระนอง
- 2) บ้านหาดส้มแป้น ตำบลหาดส้มแป้น อำเภอหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
- 3) บ้านนิคม ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง
- 4) บ้านน้ำจืดน้อย ตำบลน้ำจืดน้อย อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง
- 5) บ้านห้วยเสียด ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง
- 6) บ้านบางปรูล่าง ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง
- 7) บ้านปากแพรก ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
- 8) บ้านบางขุนเพ่ง ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
- 9) บ้านควนไทรงาม ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง
- 10) บ้านไร่โน ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะ และเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัด ระนอง

สำหรับการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการ และลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธของจังหวัดระนอง เกิดขึ้นภายใต้คณะทำงาน คณะสงฆ์ และสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด โดยมีแนวทางการดำเนิน กิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมประชุมคณะทำงาน มีลักษณะเป็นการประชุม คณะทำงานเพื่อแต่งตั้งคณะผู้ทำงาน โดยการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้มุ่งเน้น การเลือกพื้นที่ดำเนินการต้นแบบ และร่วมกันสร้างแนวทางการดำเนินงาน ภายในระยะเวลาการดำเนินโครงการ

2) กิจกรรมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เป็นการ จัดกิจกรรมเพื่อลงนามความร่วมมือในการร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อ ยกระดับการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัย เสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

3) กิจกรรมจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เป็นการออกแบบและผลิต สื่อประชาสัมพันธ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะ และลดปัจจัย เสี่ยงที่เกิดขึ้นจากสุราและบุหรี่ โดยการจัดกิจกรรมในครั้งนี้เป็นการจัดทำ ป้ายประกาศเขตปลอดบุหรี่ การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ การจัดทำ ป้ายโปสเตอร์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม และการดำเนินการขอสนับสนุนสื่อ ประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

4) กิจกรรมมอบป้ายประกาศเขตปลอดบุหรี่ สุรา และการพนัน ในเขตวัด เป็นการมอบป้ายประกาศงดสูบบุหรี่ บริโภคสุรา และเล่นการ พนันในวัด ซึ่งเป็นการสร้างสัญลักษณ์ในการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยง ภายในวัด

5) กิจกรรมหมู่บ้านต้นแบบ 10 หมู่บ้าน เป็นการจัดกิจกรรมเชิงรุกในพื้นที่ โดยนำผลการดำเนินงานจากกิจกรรมที่ได้กล่าวไปแล้วมาขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงรุกในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดพื้นที่ในการสร้างความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับภาคีเครือข่าย

6) กิจกรรมมอบประกาศเกียรติคุณ สำหรับกิจกรรมในระยะนี้เป็นการสร้างแรงบันดาลใจและเสริมพลังให้กับหมู่บ้านต้นแบบทั้ง 10 หมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายในส่วนจังหวัดคือรองผู้ว่าราชการจังหวัดระนอง ได้ให้เกียรติเป็นผู้มอบเกียรติบัตรในกิจกรรมครั้งนี้

6.1.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดระนอง ภายหลังการดำเนินกิจกรรม พบว่า เกิดการสร้างเครือข่ายที่ร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ดำเนินการอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้มีการยกระดับการดำเนินงานผ่านการสร้างเครือข่ายไปทั่วทั้งจังหวัดระนอง อีกทั้งการลงนามความร่วมมือจากหน่วยงานที่มีความรู้และความสามารถในการดำเนินงาน ทั้งในด้านของหน่วยงานที่มีอำนาจ

หน้าที่ในการปกครองระดับจังหวัด พระสังฆาธิการและคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ในด้านการแพทย์ ส่งผลให้เกิดการร่วมกันสร้างแนวทางการดำเนินงาน และร่วมกันพัฒนาเครื่องมือ แนวคิด และองค์ความรู้ในประเด็นการส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ทั้งนี้ ด้วยความร่วมมือของชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทำให้การดำเนินกิจกรรมสามารถสร้างเครือข่ายได้อย่างทั่วถึงในพื้นที่จังหวัดระนองตั้งแต่การดำเนินงานในระดับชุมชนจนถึงระดับนโยบาย ทั้งนี้การยกระดับการดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีผลกระทบในการขยายผลการลดปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่จังหวัดระนอง โดยการถอดบทเรียนจากการจัดกิจกรรมในพื้นที่ อาทิ การแจกสื่อ การบรรยายให้รับรู้ถึงโทษภัยของสุราและบุหรี และการร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดการบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่าย คณะสงฆ์ และชุมชน ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่อย่างยั่งยืน ผ่านการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

6.1.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

สำหรับการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดระนอง ภายใต้ความร่วมมือของคณะสงฆ์ และหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการยกระดับการดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทำให้พื้นที่ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ครอบคลุมจังหวัดระนองทั่วทั้งจังหวัด ทั้งนี้การบูรณาการของหน่วยงานและคณะสงฆ์เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินกิจกรรมลงนามความร่วมมือ โดยมีพันธกิจร่วมกันเพื่อร่วมกันบูรณาการในการเสริมสร้างสุขภาพและร่วมกันลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นจาก สุรา และบุหรี โดยมีสมาชิกภาคีเครือข่าย อาทิ

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) สำนักงานปกครองจังหวัดระนอง 2) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระนอง 3) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง 4) สำนักงานกึ่งจังหวัดระนอง 5) สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดระนอง

6.2 จังหวัดปัตตานี

การดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาของจังหวัดปัตตานีใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งเน้นการพัฒนาผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ผ่านการพัฒนาผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย ที่ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีพื้นที่ที่ดำเนินการแล้วคือ

- 1) ชุมชนบ้านทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
- 2) ชุมชนบ้านห้วยเงาะ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
- 3) ชุมชนบ้านแป้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
- 4) ชุมชนบ้านควนนอก อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
- 5) ชุมชนบ้านโคกหมัก อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่ดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดังต่อไปนี้

6.2.1 กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดปัตตานี

สำหรับการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดปัตตานี มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมชุมชนปลอดภัยเสพติด โดยประยุกต์ใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาโดยมีกระบวนการคือ สร้างรูปแบบกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง ถอดบทเรียนชุมชนต้นแบบ ให้ข้อเสนอแนะการดำเนินกิจกรรม ที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้โดยมีการ

จัดกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการแบ่งตามวิธีการและแนวความคิด
การดำเนินการดังนี้

1) การรณรงค์โดยมีศาสนาเป็นศูนย์กลางผ่านการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศีล 5

ภายหลังการริเริ่มโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทำให้เกิดเครือข่ายชาวพุทธที่หันมาให้ความสำคัญของการรักษาศีลมากขึ้น อีกทั้งการสร้างแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิ สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ และการศึกษา ทำให้พุทธศาสนากลายเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในระดับชุมชนสำหรับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ภายในจังหวัดปัตตานี มีการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงโดยบูรณาการร่วมกันคณะสงฆ์และวัดในชุมชน อาทิ การนัดหมายกันบำเพ็ญประโยชน์ในวัดที่เป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ในการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาเชิงพุทธบูรณาการ ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวที่มีอยู่แล้วในชุมชนยังเป็นโอกาสที่ช่วยสนับสนุน การสร้างกิจกรรมการรณรงค์เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งผลให้เกิดการยกระดับในการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งการจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวที่ถูกจัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังมีส่วนในการสร้างความสำคัญของการรณรงค์เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงภายในพื้นที่หมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวเนื่องจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน และลักษณะการจัดกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่คล้ายกันจึงเกิดการส่งต่อและรับการดำเนินกิจกรรมรณรงค์เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมอย่างยั่งยืนในพื้นที่

2) การสร้างคุณธรรมในระดับชุมชน

เป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนผ่านกิจกรรมนันทนาการที่ทำให้ชุมชนเกิดสำนึกในความเป็นชุมชนร่วมกัน อีกทั้งยังเกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยแบ่งเป้าหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็น 2 กลุ่ม คือ เด็กและเยาวชน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมในลักษณะที่เน้นความสนุกสนาน และสร้างพื้นที่ผ่านกิจกรรมลานธรรม ลานกีฬาและดนตรี ส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมและได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกสนุกอีกทั้งได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนห่างไกลจากบุหรี่และสุราที่เป็นปัจจัยเสี่ยง ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ได้ผลในระยะยาวเนื่องจากการขัดเกลาทางสังคมที่เกิดขึ้นในวัยเด็กที่กำลังเติบโต การขัดเกลาให้เด็กเข้าใจถึงพิษภัยของบุหรี่ และสุรา จะกลายเป็นกำลังสำคัญเมื่อเด็กและเยาวชนกลายเป็นกำลังสำคัญของสังคม วัยผู้ใหญ่ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มุ่งเน้นการสร้างคุณธรรม โดยนำแนวคิดหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาร่วมประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทำให้เกิดการยกระดับการรณรงค์ในระดับชุมชน อีกทั้งยังมีพันธกิจร่วมกันในการลดปัจจัยเสี่ยงภายใต้แนวคิดเชิงพุทธ อาทิ แนวคิดคุณธรรม แนวคิดศีล 5 และงดเหล้าเข้าพรรษา

3) การจำกัดพื้นที่ในการเสพสิ่งเสพติด

การดำเนินการจำกัดพื้นที่เพื่อควบคุมการเสพสิ่งเสพติดให้โทษดำเนินการภายใต้การรณรงค์การลดปัจจัยเสี่ยงของชุมชน มีการใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของการลด ละ เลิก การเสพสิ่งเสพติด อีกทั้งการดำเนินการโดยรอบบริเวณวัดที่เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาที่สอดคล้องกับการนำหลักธรรมศีล 5 มาใช้ในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชน

กลายเป็นพื้นที่ควบคุมสิ่งเสพติดให้โทษ เนื่องจากการเกิดการตระหนักรู้ถึงพิษภัยของสิ่งเสพติดในระดับชุมชน ที่นำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ทุกคนในชุมชนร่วมกันสร้างภูมิคุ้มกันจากสิ่งเสพติด อีกทั้งร่วมกันดูแลผู้ติดสิ่งเสพติด

4) การประกาศเกียรติคุณของชุมชน

เป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเพื่อลด ละ เลิก ปัจจัยเสี่ยงของชุมชนผ่านการประกาศความดีของชุมชนผ่านการบูรณาการร่วมกันของ บ้าน วัด โรงเรียน นำไปสู่การได้รับรางวัลยกย่องความดีที่ได้ทำ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนหันมาดำเนินกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงมากขึ้น

5) การเสริมสร้างความกล้าหาญทางจริยธรรม

เป็นการนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาร่วมบูรณาการกับกระบวนการชุมชน ทำให้เกิดการสร้างกฎของชุมชนที่มีการระบุถึงการลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน ทำให้เกิดการตื่นตัวในผู้บริโภครสุราและบุหรี่ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับบรรทัดฐานทางสังคม

6) การใช้แนวคิดพาเด็กเข้าวัด

การใช้แนวคิดพาเด็กเข้าวัดเกิดขึ้นภายใต้ความพยายามป้องกันเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัยจากโทษของบุหรี่ สุรา และสิ่งเสพติด อีกทั้งเป็นการร่วมลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเกิดการนำแนวคิดหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาประยุกต์ใช้และมุ่งเน้นในการพัฒนาเยาวชน ทำให้เกิดการบูรณาการที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่ให้เด็กและเยาวชนเกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครอบครัวและชุมชน ผ่านการสนับสนุนของวัดและหน่วยงานในพื้นที่

จากกิจกรรมข้างต้นที่ได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาในพื้นที่
ดำเนินการ สามารถสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธ
บูรณาการในจังหวัดปัตตานี มีเป้าประสงค์ที่สร้างความตื่นตัวในการหันมา
ให้ความสนใจพระพุทธศาสนาผ่านโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อีกทั้งยัง
สร้างความตระหนักรู้ในโทษของปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจาก บุหรี่ สุรา และ
สิ่งเสพติด ที่นำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ดีในการลดปัจจัย
เสี่ยงและสร้างความยั่งยืนในการลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน

6.2.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

ในการดำเนินการในพื้นที่ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น มีการนำหลัก
ศีล 5 ในประยุกต์ใช้ในกระบวนการชุมชนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจาก
บุหรี่และสุรา โดยมีแนวทางในการขับเคลื่อนหลักคือการรณรงค์และ

ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนของตน ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ดำเนินการมี 2 ลักษณะคือ

1) การดำเนินกิจกรรมทางตรง เป็นการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นการลด ละ เลิก ในกลุ่มผู้เสพ เช่น การสร้างบรรทัดฐานทางสังคมของชุมชนผ่านการร่างข้อปฏิบัติที่เป็นกฎของชุมชนในการเลิกสิ่งที่เป็นปัจจัยเสี่ยง

2) กิจกรรมทางอ้อม เป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการป้องกันในกลุ่มผู้ยังไม่ติดบุหรี่ สุราและสิ่งเสพติด โดยส่วนมากมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน อาทิ กิจกรรมพาเด็กเข้าวัด เป็นต้น

การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ดำเนินการจังหวัดปัตตานีเป็นการดำเนินกิจกรรมทางอ้อมโดยมุ่งเน้นการป้องกันผู้ที่ยังไม่ได้เริ่มการบริโภคปัจจัยเสี่ยง เนื่องจากภูมิหลังของชุมชนที่มีผู้ติดการบริโภคสุรา และบุหรี่ ทั้งนี้พบว่า การดำเนินกิจกรรมในทางอ้อมเพื่อป้องกันการบริโภคปัจจัยเสี่ยงในชุมชนเป็นการสร้างการตื่นตัวในการตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่ และสร้างแรงจูงใจในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้สร้างแนวทางการพัฒนาการลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน นำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นการควบคุมปัจจัยเสี่ยง อาทิ การบูรณาการกิจกรรมทั้งหมดตามที่กล่าวไปข้างต้น เป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง โดยเฉพาะกิจกรรมประกาศเกียรติคุณ ที่เป็นสัญลักษณ์ในการลดปัจจัยเสี่ยงของชาวบ้านและชุมชน ที่กลายเป็นหลักประกันในการบริโภคบุหรี่ สุรา และสิ่งเสพติด ที่สร้างความภาคภูมิใจในสังคมที่นำไปสู่การสร้างกฎระเบียบในชุมชน ที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่เกิดขึ้นในการร่วมกันลดปัจจัยเสี่ยง

6.2.3 การบูรณาการกับคณะสงฆ์และหน่วยงานสาธารณสุข

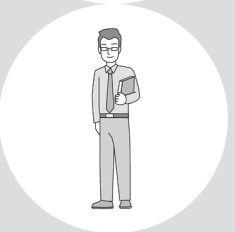
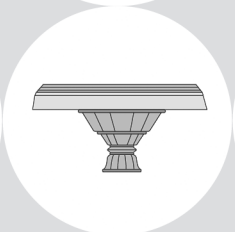
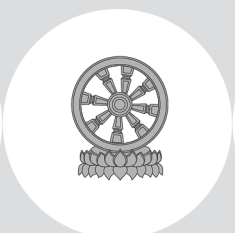
การดำเนินกิจกรรมภายในจังหวัดปัตตานีเป็นการนำศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมที่ปลอดภัยจากปัจจัยเสี่ยง นำไปสู่การสร้าง

กระบวนการชุมชนที่มุ่งเน้นการ ลด ละ เลิก ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยเสี่ยง มีลักษณะการดำเนินการแบบบวร หรือ บ้าน วัด โรงเรียน โดยมี องค์ประกอบคือ ครอบครัว พระภิกษุและสามเณร และชุมชน ที่ร่วมกัน บูรณาการในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการ บริหารปกครองในพื้นที่และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่

- 1) ชุมชนบ้านทรายขาว
- 2) ชุมชนบ้านห้วยมาะ
- 3) ชุมชนบ้านควน
- 4) ชุมชนบ้านแป้น
- 5) ชุมชนบ้านโคกหมึก
- 6) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดปัตตานี
- 7) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น
- 8) เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

===== บทที่ 7 =====

เครื่องถ่ายสำเนาพลัง
เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุอันตราย

=====

บทที่ 7 เครือข่ายสานพลังเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิง พหุบูรณาการ

7.1 บทส่งท้าย: เครือข่ายสานพลังเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุ บูรณาการ

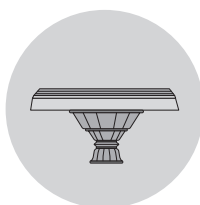
สำหรับบทส่งท้ายของหนังสือ “เครือข่ายสานพลังสู่ภาวะวิถีพุทธ” จะเชื่อมโยงให้เห็นการร่วมมือเชิงเครือข่ายสานพลังว่ามีส่วนต่อการพัฒนา กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงหลัก (แอลกอฮอล์ บุหรี่) ได้เป็นอย่างดี จะเห็น ได้ว่าการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่การทำงานระดับจังหวัด ที่มีเครือข่าย คณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง จนสามารถสร้างให้เกิดการขยายเครือข่ายการทำงาน ออกไป ทั้งในกลุ่มองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาควิชาการ เมื่อพิจารณาปัจจัยความสำเร็จจากพื้นที่ต้นแบบ 12 จังหวัด จะเห็นได้ว่ามี ปัจจัยที่สนับสนุนให้สามารถจัดตั้งเครือข่ายสานพลังเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิง พหุบูรณาการทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

การดำเนินกิจกรรม
ร่วมกับภารกิจ
การปฏิรูปกิจการ
คณะสงฆ์

การเปิดพื้นที่ให้กับ
เครือข่ายภาครัฐ

การใช้องค์ความรู้
หลักพุทธธรรม
เพื่อการสร้างสุขภาวะ

การจับเคลื่อน
ร่วมกับกลไก
มหาวิทยาลัยสมัย
ในพื้นที่

**องค์ประกอบที่ 1 การดำเนินกิจกรรมร่วมกับภารกิจการปฏิรูป
กิจการคณะสงฆ์** กล่าวคือการที่มหาเถรสมาคมมีมติให้ดำเนินการจัดทำแผน
ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิด
การดำเนินกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งการระดมสมองเพื่อการ
พัฒนาแผนการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับหน ระดับภาค จนถึงการ
ปฏิบัติการในระดับจังหวัดมาอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากมีการสรุปเป็นแผน
ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560 - 2564 จึงมีการ
จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม เพื่อทำหน้าที่กำกับและ
สนับสนุนให้เกิดการดำเนินกิจกรรมต่อไปเป็นลักษณะ 6 + (1) ฝ่าย ดังนี้

(1) ฝ่ายปกครองของมหาเถรสมาคม รับผิดชอบโครงการ
พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โครงการพระพุทธศาสนา
4.0 Smart Card (ฐานข้อมูลศาสนบุคคล) และโครงการพัฒนาขีดความ
สามารถของศาสนาบุคคล

(2) ฝ่ายศาสนศึกษาของมหาเถรสมาคม รับผิดชอบ
โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรม และโครงการส่งเสริม
นวัตกรรมเชิงพุทธ

(3) ฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม รับผิดชอบ
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสู่สังคม และโครงการพัฒนาศูนย์รวม
องค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา

(4) ฝ่ายเผยแผ่ของมหาเถรสมาคม รับผิดชอบโครงการ
ยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล 5 โครงการวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์

(5) ฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม รับผิดชอบ
โครงการบริหารจัดการศาสนสมบัติ (ระบบการเงิน - บัญชี) และโครงการ
วัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส

(6) ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม
รับผิดชอบโครงการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่าย และโครงการ
สาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม

(7) คณะกรรมการพัฒนาพุทธมณฑล รับผิดชอบ
โครงการพัฒนาพุทธมณฑลสู่ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

จึงจะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมที่คณะสงฆ์ดำเนินการ ในระยะ
ตั้งแต่การประกาศใช้แผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จะมีการ
เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับโครงการตามแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธ
ศาสนา หรือมีการพัฒนาโครงการขึ้นมาเพื่อรองรับแผนการปฏิรูปกิจการ
พระพุทธศาสนา ดังนั้นเมื่อมีการขับเคลื่อนกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิง
พุทธบูรณาการ ที่มุ่งเน้นใช้ทุนทางสังคมและเครือข่ายของคณะสงฆ์ไป
ขับเคลื่อนการลดการสูบบุหรี่ และการลดการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
จึงมีการเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกับการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
ที่เน้นการสร้างชุมชนวิถีพุทธ โดยเป็นกระบวนการที่ชุมชนจะทำกติกาหรือ
ข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการแสดงออกที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม เช่น
การสร้างชุมชนปลอดเหล้าบุหรี่ การสร้างชุมชนสัปปะยา การสร้างชุมชน
ปลอดการพนัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการดำเนินโครงการที่เน้นการสร้าง
วัดให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เกี่ยวกับโทษภัยของการสูบบุหรี่ และการลดการ
ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โดยการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับเยาวชน หรือ
การจัดกิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้โทษภัยของการสูบบุหรี่ และการดื่ม
เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เชื่อมโยงกับหลักสติเพื่อการครองตนอยู่บน
ความไม่ประมาทให้กับผู้ที่เข้าวัดในเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ร่วมด้วย ท้ายที่สุดมีการขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างให้เกิดความเข้าใจใน
ปัญหาที่จะเกิดกับสุขภาพ ซึ่งเป็นผลของการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่ม
ที่มีแอลกอฮอล์ ภายใต้ความร่วมมือกับเครือข่ายวัดส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็น

ภารกิจร่วมกับของฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และ
กรมอนามัย

เมื่อพิจารณาจากการขับเคลื่อนกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุ
บูรณาการที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมร่วมกับภารกิจการปฏิรูป
กิจการคณะสงฆ์ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากระบวนการดำเนินกิจกรรมจะได้
รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งภาคีเครือข่ายที่ทำ
กิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์ในพื้นที่อยู่แล้ว เนื่องจากสามารถสนับสนุนให้
กิจกรรมเข้าสู่ระบบการทำงานปกติของคณะสงฆ์และพระสงฆ์ที่ทำงานอยู่
อย่างต่อเนื่องต่อไป การดำเนินกิจกรรมเพื่อการสร้างสุขภาวะที่ดีให้เกิดขึ้น
กับกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน จึงเป็นภารกิจที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุน
จากคณะสงฆ์มากขึ้นไปด้วย

องค์ประกอบที่ 2 การเปิดพื้นที่ให้กับเครือข่ายภาครัฐ กล่าวคือ
การดำเนินงานของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อ
ลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการ โดยเฉพาะในจังหวัดที่เป็นพื้นที่ต้นแบบ
จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการทำกิจกรรม
ลดปัจจัยเสี่ยง ทั้งการลดการสูบบุหรี่ และการลดการดื่มเครื่องดื่มที่มี
แอลกอฮอล์ ที่พยายามเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาร่วมดำเนิน
กิจกรรมด้วย เช่น พื้นที่จังหวัดระนองได้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
ระนองเข้ามาเป็นแกนกลางในการประสานความร่วมมือกับคณะสงฆ์ในพื้นที่
เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาวัฒนธรรมในการจัดการปัญหาการ
สูบบุหรี่ และการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ พื้นที่จังหวัดขอนแก่นได้มี
สำนักงานเทศบาลเมืองขอนแก่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงาน
สาธารณสุขจังหวัด สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 และสำนักงานพระพุทธ
ศาสนาจังหวัดขอนแก่น เข้ามาเป็นเครือข่ายการดำเนินกิจกรรมเพื่อการ
รณรงค์ให้คนในพื้นที่ปลอดจากปัจจัยเสี่ยง รวมทั้งยังเปิดพื้นที่ของวัดให้

การทำกิจกรรมบวชใจเพื่อให้ห่างไกลจากการสูบบุหรี่ และการดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

หากพิจารณาจากความสำเร็จของจังหวัดต้นแบบที่มีการสร้างเครือข่ายให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามารับรู้ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าพื้นที่ต้นแบบที่มีการร่วมวางแผนและกำหนดทิศทางการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจการสร้างสังคมสุขภาวะโดยอาศัยหลักพุทธธรรม เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น จะสร้างให้การดำเนินกิจกรรมสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานกับชุมชน โรงเรียน หรือคณะสงฆ์ ต้องอาศัยกลไกการทำงานที่ร่วมสะท้อนเป้าหมายการทำงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การที่การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนงานทั้งของโครงการวิจัยและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่ไปร่วมดำเนินกิจกรรมด้วย เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐสนใจเข้ามาเป็นเครือข่ายการทำงานเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงได้ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการลดปัจจัยเสี่ยงด้วยการขับเคลื่อนการลดการสูบบุหรี่ และการลดการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หากสามารถยกระดับการเรียนรู้พันธกิจและยุทธศาสตร์การดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสามารถเข้ามาผลักดันการดำเนินกิจกรรมสร้างสังคมสุขภาวะได้ จะมีส่วนต่อการสร้างความสนใจให้เกิดการเข้ามาร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายการทำงานในกลุ่มหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ได้ผลักดันให้เกิดการขยายมุมมองการขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างรอบด้านมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีส่วนต่อการเพิ่มกลไกการทำงานทั้งที่เป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญประเด็นทางสุขภาพ ประเด็นของพื้นที่

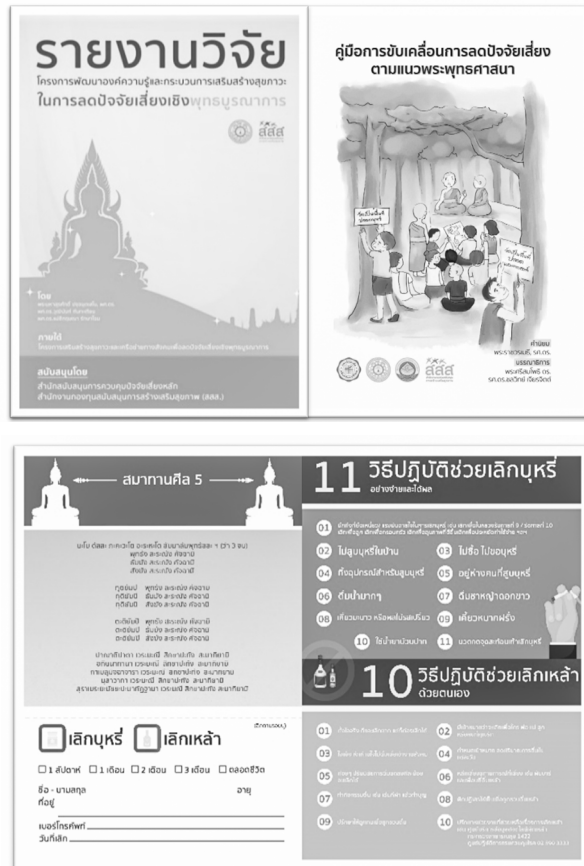
การทำงาน หรือประเด็นการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะวัยได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการบูรณาการการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการลด การสูบบุหรี่และการลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหน่วยงานภาครัฐที่มี เป้าหมายลักษณะนี้ร่วมกันอีกด้วย

องค์ประกอบที่ 3 การใช้องค์ความรู้หลักพุทธธรรมกับการสร้าง สังคมสุขภาวะ กล่าวคือการที่โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทาง สังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพหุบูรณาการ ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัย เพื่อยกระดับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจองค์ความรู้และ กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงโดยเฉพาะจากการ สูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งยังให้ความสนใจต่อการ ศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อไปสร้างกิจกรรม “บวชใจ” ว่าส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย จากการศึกษาภาคสนามจะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมของพื้นที่ต้นแบบ จังหวัดตาก และจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้ตามหลัก พุทธธรรมสอดแทรกร่วมกับความรู้เกี่ยวกับการสร้างสุขภาวะ เพื่อทำ กิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อประยุกต์ให้เห็นว่าหลักพุทธธรรม เป็นกลไกทางสังคมและวัฒนธรรม ที่สามารถช่วยสร้างให้เกิดการเข้าใจต่อ การรักษาสภาพพร้อมด้วยได้

การเข้าไปทำกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนโดยพยายามแสดงให้เห็นว่า โทษจากการการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่งผลต่อการครอง ตนถือเป็นแนวทางที่สร้างความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมถึงประโยชน์ของการ ลด ละ และเลิกพฤติกรรมดังกล่าว ขณะเดียวกันการเชื่อมโยงให้เห็นว่าการ สูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มากเกินไป ส่งผลเสียต่อสุขภาวะ ของเยาวชนก็เป็นประเด็นร่วมสมัยที่สร้างให้เกิดการขยายผลต่อการทำ กิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงได้ดีด้วย จึงจะเห็นได้ว่าการบูรณาการหลัก

พุทธธรรมกับการสร้างสังคมสุขภาวะ ให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อน
เครือข่ายสานพลังเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการนั้น จำเป็นที่
เครือข่ายการทำงานต้องเข้าใจบริบทและระดับการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย
เนื่องจากการเลือกรูปแบบและระดับการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่าง
กัน จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการใช้องค์ความรู้หลักพุทธธรรมเพื่อ
การสร้างให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจหรือเห็นความสำคัญของการห่างไกลจาก
ปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ

ดังนั้น กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมและให้ความสำคัญ
กับช่องทางที่หลากหลาย คำนึงถึงความต้องการของผู้รับสาร ถือว่ามีส่วน
สำคัญในการสร้างให้การสื่อสารองค์ความรู้หลักพุทธธรรมสามารถสนับสนุน
การขับเคลื่อนเครือข่ายสานพลังเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงทั้งการสูบบุหรี่และ
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาทางโครงการ
เสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธ
บูรณาการ จึงร่วมมือกับเครือข่ายทางวิชาการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการ
เรียนรู้หลากหลายประเภท ที่สามารถสนับสนุนให้เกิดการประยุกต์หลัก
พุทธธรรมกับการสร้างสังคมสุขภาวะ เช่น การพัฒนาสื่อคู่มือการขับเคลื่อน
การลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ การรณรงค์กิจกรรมบวชใจเพื่อใช้กลไก
ทางสังคมและวัฒนธรรมลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ และการทดลองพัฒนา
แอปพลิเคชันเลิกบุหรี่ เป็นต้น การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่สามารถ
ประยุกต์หลักพุทธธรรม ไปสนับสนุนการสร้างความเข้าใจให้ประชากรกลุ่ม
เป้าหมายในระดับต่าง ๆ สามารถมีพฤติกรรมห่างไกลจากการสูบบุหรี่และ
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ จึงถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะผลักดันให้
เครือข่ายสานพลัง ที่ร่วมดำเนินการโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและ
เครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ได้พัฒนาและ
สามารถต่อยอดให้เกิดการขยายผลในมิติการเรียนรู้และพัฒนาต่อไป

องค์ประกอบที่ 4 การขับเคลื่อนร่วมกับกลไกมหาวิทยาลัยสงฆ์ กล่าวคือบทบาทการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายการลดปัจจัยเสี่ยงหลัก โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนาเข้ามาสนับสนุนนั้น หากนักวิจัยหรือคณะสงฆ์ที่ดำเนินการกิจกรรม สามารถผลักดันการดำเนินกิจกรรมโดยอาศัยฐานทรัพยากรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในพื้นที่ เช่น พระสงฆ์ที่เป็นคณาจารย์หรือนักวิจัย พระนิสิต คณาจารย์หรือนักวิจัยฆราวาส นิสิตฆราวาส ตลอดจนกลไกเชิงพื้นที่การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เป็นต้น

มีโอกาสดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงทั้งการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะมีเครือข่ายอย่างเป็นทางการเข้ามาสนับสนุนมากขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ เห็นได้อย่างชัดเจนการดำเนินกิจกรรมที่สามารถสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้มุ่งเน้นร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีส่วนต่อการนำองค์ความรู้ที่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายและสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา ตลอดจนเครือข่ายการดำเนินกิจกรรมที่เป็นภาคีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอยู่ก่อนแล้ว ให้สามารถมาสนับสนุนกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างเครือข่ายการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ การจัดกิจกรรมอบรมให้กับเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนต้นแบบ เป็นต้น

สำหรับแนวทางที่สำคัญที่จะช่วยให้กลไกมหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถสนับสนุนให้เครือข่ายสานพลังเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มี 3 แนวทางสำคัญกล่าวคือ

แนวทางที่ 1 การผลักดันให้หน่วยงานที่มีบทบาทสนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นผู้นำในการลงนามความร่วมมือ เพื่อดำเนินกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อให้การขับเคลื่อนกิจกรรมการสนองกิจการคณะสงฆ์ และการดำเนินกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายมีองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ทันสมัยคอยเป็นพื้นฐานสนับสนุน อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมให้เกิดการถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่มีส่วนกับการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวม ภายใต้แผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เช่น โครงการยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล 5 โครงการ

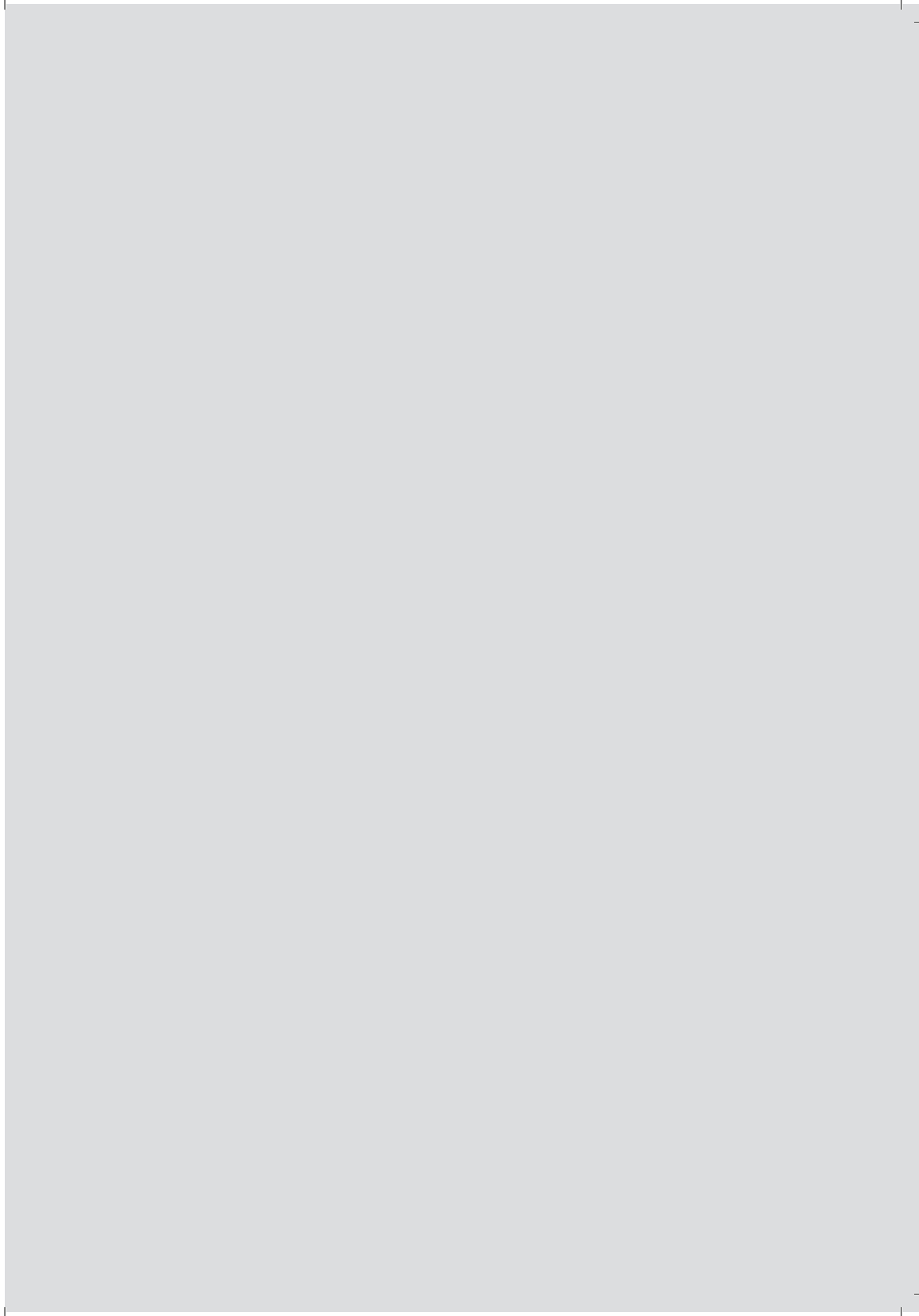
ส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่าย เป็นต้น สามารถมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบในการพัฒนาต่อยอดการทำงานอย่างยั่งยืนในอนาคต

แนวทางที่ 2 การเชื่อมโยงองค์ความรู้ส่งเสริมสุขภาวะในหลักสูตรอย่างเป็นทางการ คือการผลักดันให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ปรับปรุงและเปิดให้มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเกี่ยวกับสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับคณาจารย์และพระนิสิต มีความเข้าใจพื้นฐานการดูแลสุขภาวะที่บูรณาการทั้งศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการขยายองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัยให้พระนิสิต อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมให้พระนิสิตนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ในการทำงานกับชุมชนได้อย่างตรงตามหลักการอีกด้วย

ท้ายที่สุด **แนวทางที่ 3** การฝึกอบรมครูพระสอนศีลธรรมเพื่อการพัฒนาสุขภาวะ จะเห็นได้ว่าการที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง มีบทบาทในการกำกับและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้พระสงฆ์ได้เข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนของรัฐบาลทั่วประเทศ การพัฒนาองค์ความรู้ให้ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความเข้าใจจนสามารถเชื่อมโยงประโยชน์ของการห่างไกลจากปัจจัยเสี่ยงหลักทั้งการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนการร่วมพัฒนาการเรียนรู้หรืออาจริยระดับสู่นวัตกรรมเชิงโครงการร่วมกับนักเรียน จะเป็นการ

จุดประกายการพัฒนาการเรียนการสอนให้กับครูพระได้อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะสร้างการเชื่อมโยงประเด็นการทำงานให้กับเครือข่ายสาขาล้างเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ได้ไปสนับสนุนให้เกิดการยกระดับการพัฒนา กิจกรรมในอนาคตได้ต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายสาขาล้างเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ คือการพัฒนารูปแบบการทำงานภายใต้การดำเนินกิจกรรมที่คณะสงฆ์มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับให้เกิดเครือข่ายการทำงานเพื่อการดูแลสุขภาพขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการเริ่มต้นด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ และการบริหารจัดการพื้นที่ภายใต้กรอบและระเบียบที่มีตามกฎหมาย เพื่อให้คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจบทบาทการควบคุมการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัดจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ในการสร้างการตระหนักรู้ในเบื้องต้น ภายหลังการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายสาขาล้างเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ จึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อการสนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมสร้างพื้นที่ต้นแบบในการลดปัญหาการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สามารถมีความยั่งยืนได้ต่อไป การถอดบทเรียนครั้งนี้จึงถือเป็นการรวบรวมองค์ความรู้พอสังเขป จากการดำเนินกิจกรรมของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ โดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และภาคีเครือข่าย ทั้งนี้เพื่อบันทึกองค์ความรู้และสร้างเป็นฐานความคิดในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่มีสุขภาวะที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป

— เกี่ยวกับผู้เฝ้า —

พระศรีสมโพธิ (วรัญญู วรบุญ (สอนขุน))

อาจารย์ประจำสาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาด้านพระปริยัติธรรม แผนกบาลีศึกษาระดับเปรียญธรรม 7 ประโยค รวมทั้งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) หลังจากนั้นสำเร็จการศึกษาที่ University of Delhi, India (M.A. in Buddhist Studies) ต่อมาสำเร็จการศึกษาที่ Visva Bharati University, India (Ph.D. in Buddhist Studies) ปัจจุบันมีตำแหน่งสำคัญทางคณะสงฆ์ เช่น ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ (พระอารามหลวง) และ กรรมการโครงการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (หมู่บ้านรักษาศีล 5) ส่วนกลาง เป็นต้น

ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยา ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พุทธศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง สาขาวิชาภาษาอังกฤษ) หลังจากนั้นสำเร็จการศึกษาที่ Savitribai Phule Pune University, India (M.A. Honour in Sociology) และได้รับทุนจากรัฐบาลอินเดียกลับไปสำเร็จการศึกษาที่ Savitribai Phule Pune University, India (Ph.D. in Sociology)

ภูเบศ วณิชชานนท์

นักวิจัยประจำโครงการภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รัฐศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) หลังจากนั้นสำเร็จการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหิดล (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม)

ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนเมือง) หลังจากนั้นสำเร็จการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหิดล (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต การวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชุมชนและชนบท) และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (สาขาวิชาสหวิทยาการสภาพแวดล้อมสรรค์สร้าง)

